

1983/84:47

Onsdagen den 14 december em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

11 § Fortsattes behandlingen av finansutskottets betänkanden 1983/84:15 och 18, skatteutskottets betänkande 1983/84:12, socialförsäkringsutskottets betänkanden 1983/84:10 och 11, utrikesutskottets betänkande 1983/84:8, försvarsutskottets betänkanden 1983/84:7 och 8, kulturutskottets betänkande 1983/84:8, utbildningsutskottets betänkande 1983/84:7, trafikutskottets betänkande 1983/84:6, jordbruksutskottets betänkande 1983/84:15, näringsutskottets betänkande 1983/84:8 samt bostadsutskottets betänkande 1983/84:12 (forts. från prot. 46).

Anf. 102 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utrikesutskottets betänkande 8 om begränsning av utgifterna för utvecklingssamarbetet.

Begränsning av utgifterna för utvecklingssamarbetet

I samband med behandlingen av utrikesutskottets betänkande 8 skulle utrikesminister Lennart Bodström besvara interpellation 1983/84:6 av Jan-Erik Wikström (fp) om biståndet till u-länderna.

Anf. 103 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet delar regeringens uppfattning att det är nödvändigt att spara också på u-hjälpsanslaget. Vi gör detta mot bakgrund av de svåra balansbristerna i svensk ekonomi, som i dag utförligt diskuterats i denna kammare.

En tredjedel av statens utgifter lånefinansieras. En del av dessa lån tas upp på utländska marknader, vilket innebär att vi konkurrerar med många u-länder om andra länders sparande. Om en låntagarnas klubb skapades, skulle Sverige sitta i den tillsammans med flera av programländerna för svenskt bistånd.

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

Statens budgetunderskott och Sveriges behov av utländsk upplåning måste dras ner, om Sverige skall kunna vara en stabil och pålitlig biståndsgivare i den internationella utvecklingsansträngningen. En utebliven sanering av svensk ekonomi kommer endast att leda till fortsatta devalveringar, vilket kanske är ett kosmetiskt skönare sätt att minska det reella innehållet i u-hjälpsanslaget men är ur u-ländernas synpunkt precis lika litet önskvärt som regelrätta budgetnedskärningar. Biståndets reala värde för mottagarna minskar med varje svensk devalvering, oavsett om Sverige står kvar vid enprocentsmålet eller ej.

Våra förslag till besparingar på biståndsanslaget kommer att vara en del av ett omfattande moderat besparings- och åtgärdsprogram, som syftar till att sanera de svenska statsfinanserna och återställa tillväxten i ekonomin. Besparingarna på u-hjälpen blir således bara en faktor bland en lång rad andra svåra, kännbara och besvärliga besparingar. I detta hänseende tycks vi komma att skilja oss från socialdemokraterna.

Vi beklagar att regeringen presenterat sin s. k. frysningsproposition redan i höst. Därmed får vi en debatt om biståndets volym, som är frikopplad från de viktiga frågorna om biståndets inriktning, utformning och effektivitet. Ändå är det just dessa frågor som nu behöver diskuteras. Svensk u-hjälps problem är inte bristen på pengar utan svårigheten att omsätta de anslagna medlen i insatser, som leder till utveckling och framåtskridande för de fattiga.

Verkligheten är den att u-hjälpsanslaget under 1970-talet har vuxit så snabbt att stora reservationer har uppkommit. SIDA har helt enkelt svårt att snabbt omsätta anslagen i vettiga projekt. Detta syns inte bara i de stora reservationerna som pendlar mellan 1 och 1,5 miljard kronor utan också i det faktum att bortåt 35 % av anslagen till våra 18 programländer utbetalas i form av s. k. importstöd, vilket egentligen innebär att Sverige översänder en check i konvertibel valuta, som tyvärr dessutom alltför ofta leder till inköp i andra industriländer än Sverige.

Det finns stater bland SIDA:s programländer med vilka det i dag är nästan omöjligt att bedriva ett meningsfullt utvecklingssamarbete. Orsaken kan vara interna stridigheter, som gör att biståndsarbetare av säkerhetsskäl inte kan röra sig utanför huvudstaden, eller att administrationen över huvud taget inte fungerar eller att landets regering vill föra en marxistisk utvecklingspolitik, som premierar stats- och kollektivjordbruk och missgynnar småbönder med katastrofal inverkan på försörjningssituationen i landet i fråga.

Den väsentligaste uppgiften för svensk biståndspolitik av i dag är att höja effektiviteten i utvecklingssamarbetet. Jag är övertygad om att detta kan ske bl. a. genom att vi i större utsträckning engagerar svenska organisationer och företag i verksamheten. Vi måste utnyttja hela den svenska resursbasen och ta till vara den kunskap och den kompetens som finns på universitet och högskolor, i det enskilda näringslivet och i Folk rörelsesverige. Vi måste få ett flexibla bistånd, där vi kan bidra till att lösa särskilt viktiga problem för världssamfundet, t. ex. miljö- och energifrågor, i stället för att vara fastlåsta

till vissa länder i ett slags evighetsbistånd, oavsett vad som inträffar i dessa stater.

Förutsättningarna för ett effektivt bistånd förbättras också, om vi söker samarbeta med länder som strävar efter demokratiska och marknadsekonomiska lösningar på utvecklingsproblemen.

Herr talman! Moderata samlingspartiet anser att storleken av biståndsanslaget bör bestämmas i sedvanlig ordning när budgetpropositionen föreligger. Därmed blir det också möjligt att bedöma vilka möjligheter till besparingar som kan göras utan att biståndsverksamheten eftersätts. Möjligheter till effektivisering och omprioritering inom biståndsramen kan då tillvaratas. Samarbetet med de enskilda organisationerna – kristna och humanitära – kan t. ex. förstärkas. Miljö- och energifrågorna kan prioriteras. Biståndspolitikerna kan få en bättre inriktning. Det är djupt beklagligt att vi befinner oss i en situation där en mängd svåra besparingar måste genomföras. All politik måste emellertid utgå från verkligheten. De partier som vill höja u-hjälpen med ca 600 milj. kr., eller kanske ännu mycket mer, nästa år måste samtidigt vara beredda att öka budgetunderskottet med detta belopp eller att öka skatterna. Det vore intressant att veta vilka skatthöjningar de gemensamma reservanternas centern, folkpartiet och vpk planerar för nästa år.

Herr talman! U-hjälp bedriven med ianspråktagande av andra nationers besparingar är ingen solid solidaritetshandling. Det kan vi inte hålla på med i längden. Det är faktiskt de partier som är beredda att förorda en sådan ekonomisk politik och budgetpolitik som så fort som möjligt sanerar Sveriges ekonomi som lägger grunden till en uthållig svensk u-hjälp.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 2 i utrikesutskottets betänkande.

I detta anförande instämde Hugo Hegeland (m).

Anf. 104 STURE KORPÅS (c):

Herr talman! I en gemensam reservation tar folkpartiet, vpk och centerpartiet avstånd från regeringens avsikt att låta biståndet till världens fattiga falla under enprocentsstrecket. Jag är glad över att vi på det sättet erbjuder en samlad motsvarighet i riksdagen till den starka opinion som enskilda och folkrörelser gett uttryck för i dessa dagar. Det är viktigt därför att detta är en fråga om moral, som går de engagerade djupt till sinnes.

Från socialdemokratiskt håll har det sagts att neddragningen skall mötas med ökad effektivitet. Men risken är att det blir tvärtom. Trappas biståndet ner, blir det rimligen efter hand allt mindre intressant hur det används. Man undrar rent av om nedskärningen är en förklaring till att socialdemokraterna under senare år har varit så ointresserade av att diskutera biståndets kvalitet.

Från centerns sida hävdar vi att en omläggning i vilket fall som helst blir nödvändig av hänsyn både till effekten och till den allmänna opinionen. Vi menar att en bättre anpassning av biståndet till behoven och nöden i världen, och till nödens bakomliggande orsaker, är en förutsättning för att vi i längden

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

skall kunna motivera biståndet. Debatten om innehållet är det emellertid inte plats för i dag. Den får komma till våren.

Att motståndet mot regeringens avsikter fått ett samlat uttryck genom reservationen är så mycket viktigare som socialdemokraterna nu lämnar många människor rådvilla. Dessa människor kan ha sett det partiet särskilt som bärare av ett internationellt ansvar, som de själva vill leva upp till. De kan nu finna att en sådan ansvarskänsla fortfarande har sina företrädare i riksdagen.

Kanske går det inte att i voteringen rucka majoriteten av socialdemokrater i dag. Men det är ändå för de många engagerade människornas skull viktigt att reservationen får ett starkt stöd även från socialdemokrater, trogna idealen.

Även utanför Sverige har det socialdemokratiska partiet framställt sig som garant för vårt lands speciella utrikespolitiska profil. I tredje världen, där politik ännu lättare förknippas med personer, har Sverige och Palme ofta blivit två sidor av samma mynt. Fäldinregeringarna har visat världen att samma Sverige kan visa styrka och solidaritet med olika regeringar. Idealföreställningen om Palme har dock suttit kvar hos många, särskilt i länder som kallar sig socialistiska. För dem måste det ha kommit som en chock, att förra årets valutslag skulle få till följd att en ny regering, ledd av just *denne* Palme, skulle inleda en nedtrappning av det svenska biståndet och svika de fattiga.

Den socialdemokratiska gruppen står ensam bakom utskottets skrivning. Det är förståeligt att man är lågmäld. Man skriver passivt, att man inte har något att erinra mot regeringens förslag. Man åberopar inte regeringens argument och inte något annat argument heller. Man skriver bara "att regeringen anser den för budgetåret 1984/85 planerade frysningen av biståndsvolymen vara av tillfällig natur. Enprocentsmålet bör kunna återupptas så snart den ekonomiska situationen medger det." Det är också utskottets argumentation.

Att motivera neddragningen av biståndet med Sveriges ekonomiska situation, kan jag visserligen i och för sig inte acceptera, men det vore ändå ett rättframt argument. Att ställa sig bakom regeringens förslag, därför att denna uttalar att enprocentsmålet bör kunna återuppnås så snart den ekonomiska situationen medger, det är inte hederligt.

Vem tror att socialdemokraterna, efter ett beslut om neddragning i dag, inom överskådlig tid kommer att finna att det ekonomiska läget är sådant, att man åter kan föreslå en uppräknig till 1 %?

Med årets princip, nominellt oförändrat anslag, skulle vi ju på några få år komma ner till en bråkdel av 1 %. Om man i dag inte orkar hålla sig kvar på en uppnådd nivå, hur skall man då i framtiden klara att klättra tillbaka dit igen? Även många socialdemokrater sörjer över detta.

Om det går så vid voteringen, att regeringen vinner majoritet för sitt förslag om nedrustning av biståndet, skulle det ändå ge en viss trygghet, om utskottets ordförande eller utrikesministern i dag stode upp och förklarade: Hit men inte längre! Den andel av BNI som vi nu går ner till, den är botten.

Den är avstamp för en återgång till enprocentsnivån.

Är socialdemokraterna beredda att lova det, lova att inte nästa år och året därefter gå under de runt 0,93 % av BNI som årets neddragning skulle leda till? Är ni inte beredda till det, då är det meningslöst att tala om att återvända till 1 % när tiderna blir bättre. Orkar vi i dag inte stå fast vid de löften vi gett, vid den nivå vi nått, vad talar då för att vi någonsin orkar återvända?

Ett allmänt tal om att komma tillbaka till enprocentsnivån när tiderna blir bättre, det tror ingen på som vet något om landets ekonomi. Gentemot andra är det djupt ohederligt. Jag vill därför upprepa: Är ni socialdemokrater i dag beredda att ge klart besked om att biståndets andel av BNI relativt inte får urholkas mera än vad som kommer att ske genom det förslag som föreligger? Är ni beredda till det? Då kan man kanske ändå se någon möjlighet till ljusning framöver.

Att Sverige nådde enprocentsmålet tidigt och sedan höll fast vid det fram till i år har bidragit starkt till att ge oss ett särskilt anseende i fråga om internationell solidaritet. Andra länder av vår typ, som Norge och Holland, har emellertid följt efter och passerat oss. Om Sverige nu ger upp, blir det ett hårt slag mot vårt internationella anseende. Det kan också betyda inledning-
en till en allmän flykt från det internationella ansvaret av de rika länderna. Världens fattiga kan åter bli lämnade ensamma i sin nöd eller till att exploateras av skrupelfria multinationella företag i väst eller diktaturregimer i öst.

Vi gav många löften under 1960-talet i tron på en ständig ökning av vår produktion. Vi behöver förvisso tänka efter på nytt inom många områden. Det är inte konstigt att många frågar sig varför just u-landsbiståndet skall vara heligt, när vi måste hålla igen på snart sagt alla andra områden.

För mig är det viktigaste skälet att världsnöden blivit så mycket mera dramatisk än vi kunde föreställa oss på 1960-talet. När en femtedel av jordens människor lider nöd, när själva jorden håller på att förlora sin förmåga att nära sina barn, när världens befolkning ökar med ett Sverige i månaden, då är det inte längre bara en fråga om huruvida deras barn skall överleva, då är det också fråga om huruvida det skall finnas en mänsklig värld kvar för våra barnbarn.

Det finns en reaktion mot biståndet. Först föll moderaterna undan för den, och nu har även socialdemokraterna gjort det. I stället borde de ha tänkt efter vad som gått snett och gett nya signaler.

Uppgiften för politiker och för politiska partier är inte bara att följa opinionen. Även folkbildningen är deras uppgift – att ge kunskaper som grund för åsiktsbildning och handling. Mot den bakgrunden har det under dessa veckor känts stimulerande med allt det engagemang som vi upplevt runt omkring oss.

Det är krafter på väg uppåt för att möta de krafter som är på väg nedåt. Måtte de inte förtrötts, även om beslutet går oss emot i morgon!

Det var folkrörelserna som en gång drev fram biståndet. Nu är det på dem vi litar för att få behålla det.

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den gemensamma reservationen från centerpartiet, folkpartiet och vpk.

Anf. 105 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Först vill jag rikta ett tack till alla ideella och kristna organisationer som ställt upp i olika sammanhang för att värna om det svenska biståndet till u-länderna. Det har varit ett välbehövligt stöd i ryggen för oss som kämpar för ett bibehållet svenskt bistånd.

Det är väl känt för alla i detta hus att det inre engagemanget och inspirationen kan vara av mycket skiftande styrka när man skall delta i en debatt. Det skiftande engagemanget beror till största delen på hur starkt man känner för den sak man försvarar; inspirationen och debattglädjen fordrar också andra komponenter, bl. a. att man känner att det är en debatt med positiva förtecken som man för. Personligen upplever jag denna debatt om det svenska folkets stöd till de fattigaste folken i världen som oerhört viktig. Jag känner ett starkt engagemang. Men den rätta debattglädjen saknas, och det beror på att dagens debatt om vad Sverige kan avstå i form av stöd och utveckling till u-länderna saknar positiva förtecken. Jag kan inte med bästa vilja i världen se något positivt i att vi svenskar inte skall kunna stå fast vid de löften vi tidigare givit till denna nödlidande del av mänskligheten. Det känns oerhört dystert att plötsligt behöva gå 15 år tillbaka i tiden, då de humanitära krafterna verkligen behövde mobiliseras för att vi i riksdagen skulle gå över tröskeln till det enprocentiga biståndet till u-länderna.

Jag har alltid uppfattat socialdemokratins engagemang för de fattiga folken som mycket starkt. "Solidariteten känner inga gränser" är slagord i propagandamaskineriet vid internationella framträdanden och vid manifestationerna första maj, och det har också jag trott på. Inte minst trodde jag att detta partis starka delorganisationer – SSU, kvinnorörelsen och Broderskapsrörelsen – med sina kunskaper om förhållandena i tredje världen och det visade engagemanget i biståndsdebatten var en garant mot de påfrestningar som en begränsad svensk nedgång i ekonomin skulle föra med sig. Det är som bekant lätt att ge av sitt överflöd. Men givandet är svårare och mera äkta om det innebär en viss grad av uppoffring. Liknelsen med ankans skärv är viktig att läsa och begrunda, den borde präglade dagens biståndspolitiska debatt i Sverige.

Men socialdemokraterna är inte ensamma om att vilja skära ned nivån på det svenska biståndet. Också moderaterna sjunger på samma melodi, och det är bara dimbildningar över debatten om man påstår något annat. Moderata samlingspartiet har ända sedan det övergav det gamla namnet högern strävat efter en mjukare attityd i sociala sammanhang än den som präglade det gamla partiet. Det internationella sambandet och humanistiska grundtankar har dykt upp i programskrifter och anföranden från moderata företrädare. Men den omvändelsen från den gamla konservatismens egoistiska syn på det gemensamma ansvaret för medmänniskan har med ställningstagandet till vår u-hjälp fått ett kraftigt grundskott.

Om man jämför regeringens proposition, majoritetsutlåtandet i utskottet

och moderaternas reservation är det bildligt talat samma andas barn som kommer fram. Det är grundinställningen att Sverige i nuläget inte har råd att stå kvar vid åtagandet att avsätta 1 % av BNI för hjälp och utveckling i u-länderna.

Det är ju också detta som regeringsförslaget handlar om. Regeringen säger, kort uttryckt, att nu är våra ekonomiska svårigheter så stora i Sverige, att vi inte har råd att avstå 1 % av vår BNI till de fattiga folken i världen. Det är formellt sett detta förslag som riksdagen har att säga ja eller nej till.

I det sammanhanget måste jag replikera Margaretha af Ugglas beträffande en del synpunkter i hennes anförande. Jag tycker att Margaretha af Ugglas för fel debatt i dag. Det är inte en debatt om inriktningen av vårt bistånd som vi skall föra, utan om biståndets storlek och ramen för det. Det är vad regeringspropositionen i sin korthet innehåller, och det är om detta vi har yttrat oss i betänkandet.

Margaretha af Ugglas frågar vilka skattehöjningar vi reserverar vill föreslå eller hur mycket vi vill öka budgetunderskottet med det kommande året. Jag kan bara uttala mig på folkpartiets vägnar, och jag vill göra det genom att fråga Margaretha af Ugglas om hon aldrig har hört talas om ordet besparingar. Vi i folkpartiet kommer att till riksdagens vårsession lägga fram vårt alternativ till regeringens budgetförslag, och där kommer vi att till sista öret redovisa finansiering av alla de åtgärder vi föreslår. Debatten om dessa frågor skall vi föra när de förslagen föreligger.

Det ställningstagande regeringen gjort innebär att regeringen tycker att de fattiga folken skall hjälpa till att bära våra ekonomiska bekymmer. Det är närmast detta vi protesterar emot. Den socialdemokratiska regeringen och moderata samlingspartiet har inte vilja och kurage att gå ut till sina väljare och säga: Nu får vi sänka vår standard en aning för att rätta till ekonomin, men vi skall ta den bördan utan att ta av hjälpen till u-länderna.

Detta är en krävande uppgift. Det kan jag personligen vittna om, eftersom folkpartiet alltid stått på dessa humanismens barrikader. Det är oftast svårt att få människor i välfärdslandet Sverige att verkligen förstå graden av den nöd som finns i u-länderna, och det krävs mod att stå emot välgrundade krav från hemmafronten till förmån för dem som kämpar för sina liv i den yttersta frontlinjen. Man måste helt förstå för att vara villig att avstå.

Socialdemokraterna och moderaterna i utskottet pekar båda på att vi måste göra vår u-hjälp effektivare. Ja visst! Folkpartiet ställer upp till hundra procent bakom den målsättningen. Men, som jag sade tidigare, den debatten skall vi väl föra när vi skall fördela biståndet och ge övriga anvisningar i samband med att man behandlar regeringens förslag om u-landsbiståndet i budgetpropositionen.

Jag kan redan nu avisera att vi i folkpartiet kommer att lägga förslag om hur vi skall få u-hjälpen effektivare än i dag, hur vi skall få ut mesta möjliga hjälp för varje krona vi satsar.

Vi vill satsa starkt på åtgärder som varaktigt lyfter u-länder genom ekonomisk tillväxt och egen produktion. Vi vill satsa på de områden där vi svenskar har stor kunskap att dela med oss av. Miljö, energi och snart sagt

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

alla former av entreprenadarbeten är vi duktiga på. Och inte minst, vi vill än starkare utnyttja de ideella och kristna organisationer som arbetar med olika u-landsprojekt. Den hjälp som gått via de ideella folkrörelserna har hittills gett det största utbytet per satsad krona. Då skall vi också nyttja de kanalerna.

Herr talman! Folkpartiet ställer upp på direkta och helt fria förhandlingar om hur vi skall göra framtidens u-hjälp bättre och effektivare. Men ramen – 1 % av vår BNI – kan vi inte förhandla om. Vi har en gång gett detta som ett fast löfte till u-länderna, och det löftet kommer vi aldrig att svika.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 106 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag tycker egentligen att Rune Ångström väl illustrerar det absurda i den debatt som vi för här i kammaren i dag. Han vill inte att vi skall diskutera inriktningen och utformningen av den svenska u-hjälpen. Det var fel av mig att beröra det. Han vill inte att vi skall diskutera finansieringen av den svenska u-hjälpen. Han vill att vi enbart skall diskutera fristående volymer. Då frågar jag mig: Är det faktum att vi har enprocentsmålet här i Sverige det som hjälper de fattiga människorna? Eller är det faktum att de resurser som vi är beredda att reellt avstå från verkligen skall nå dessa människor och att de blir hjälpta av dem det som är det viktiga? Är det inte det senare som är en riktig solidaritetshandling – inte den typen av luftiga diskussioner som jag tycker att Rune Ångström vill föra?

Vårt problem i dag är ju att vi inte ger, som Rune Ångström säger, av vårt överflöd. Vi ger delvis av vårt överflöd, men vi ger också av andra länders och av kommande generationers överflöd. Det är inte rätt, Rune Ångström. Det är inte en riktig solidaritetshandling. Vi måste göra någonting åt det.

Till slut, herr talman! Skall vi ha enprocentsmål eller inte? Den svenska kronan, som skall växlas in i konvertibel valuta och som skall hjälpa u-landet, måste också vara någonting värd för att vårt enprocentsmål skall vara värt någonting.

Anf. 107 RUNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag måste ställa ännu en fråga till Margaretha af Ugglas: Har det gått Margaretha av Ugglas helt förbi att vi haft en debatt i dag om den övergripande ekonomiska politiken? Den debatt som vi nu för är en del av denna ekonomiska debatt.

Jag påpekade tidigare för Margaretha af Ugglas att ramen för vårt u-landsbistånd preciseras i den proposition som vi nu diskuterar. Det är med anledning av denna proposition som vi har skrivit utskottsbetänkandet och reservationerna. Det är det som är i fokus för diskussionen här.

Sedan har Margaretha af Ugglas, för att skapa en dimbildning kring njugggheten mot de fattigaste folken, fört in debatten på hur man får denna hjälp så effektiv som möjligt. Det är att slå in öppna dörrar. Jag antar att alla som deltar i debatten är helt ense om att hjälpen skall vara så effektiv som möjligt. Det är självklart. Jag tycker att det står utanför all diskussion. Hur

man når denna effektivitet skall vi diskutera under vårriksdagens biståndspolitiska debatt. Det är tidpunkten för den debatten.

Jag tillkännagav i mitt anförande en klar beredvillighet att diskutera olika former och olika inriktningar då det gäller just detta avsnitt.

Det handlar om hur mycket vi är villiga att avstå till de fattiga folken – det är ämnet för dagens debatt.

Anf. 108 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Alla riksdagsledamöter har under de senaste veckorna mött starka protester mot regeringens propåer att frysa biståndet och därmed ytterligare urholka enprocentsmålet.

Det är många olika organisationer som engagerat sig. Det är äkta och starkt engagemang för de miljoner och åter miljoner människor i Afrika, Asien och Latinamerika som lider av undernäring och som plågas av imperialismens exploatering och brutala framfart i dessa världsdelar.

Det är tragiskt, ärade socialdemokratiska riksdagsledamöter, att er regering på detta sätt i sin spariver drar in på det – trots allt blygsamma – belopp som vi bistår tredje världens fattiga länder med. Det var ju ni som för något mer än ett år sedan med all rätt kritiserade den då sittande borgerliga regeringen för att den började urholka enprocentsmålet genom att blanda in de s. k. u-krediterna i biståndet.

När socialdemokraterna kom till makten nöjde ni er inte ens med att stanna vid den borgerliga urholkningen. Ni försämrade ytterligare. Ni höjde u-krediterna kraftigt. Ni räknade biståndsanslagen två gånger genom att räkna in tidigare års outnyttjade anslag.

800 miljoner människor lever i absolut fattigdom i Asien, Afrika och Latinamerika. Klyftan mellan rika och fattiga länder ökar. Många u-länder befinner sig i den situationen att de årliga utgifterna för att avbetala skulderna till i-länderna är större än landets samlade exportinkomster. Även råvarupriserna har fallit kraftigt. De flesta u-länder är ju s. k. monokulturer och helt beroende av exportinkomsterna från en enda råvara. Och i striden med de starka kapitalintressena i i-världen drar u-länderna så gott som alltid det kortaste strået.

Med några exempel vill jag visa på hur råvarupriserna har sjunkit katastrofalt och därmed förstärkt det orättvisa bytesförhållandet mellan i- och u-länder.

År 1960 motsvarade försäljningspriset för 1 ton kaffe inköpspriset för 37,3 ton konstgödsel. År 1982 fick man för samma mängd kaffe endast 15,8 ton konstgödsel. År 1959 kunde man få 39 röntgenapparater för medicinska ändamål för 1 ton koppartråd. År 1982 räckte samma mängd koppar till 3 röntgenapparater. År 1975 kunde man byta till sig 115 fat olja för 1 ton koppar, i dag får man bara 48 fat för samma kopparmängd. Bara från 1980 till 1982 sjönk råvarupriserna genomgående med 25 %.

Någon tjänar på detta. Det är de stora internationella bolagen.

Det finns naturligtvis de som hävdar att de multinationella företagens verksamhet i tredje världen bidrar till att minska klyftan mellan i- och

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

u-länder. Men låt mig nämna några exempel på att så inte är fallet: De nordamerikanska multinationella företagen investerade mellan åren 1970 och 1979 11 446 miljoner dollar i de underutvecklade länderna. De återförde under samma tid i form av vinst 48 663 miljoner dollar. Det betyder att de tagit ut 4,25 dollar från tredje världens länder för varje ny dollar de investerat där.

De som nu varit uppe i talarstolen och starkt engagerat sig för de underutvecklade länderna borde faktiskt också ha något att säga i anslutning till vad jag nu redovisat. Den grova exploateringen av fattiga länder är ju en av huvudorsakerna till underutvecklingen.

En berättigad fråga är: Hur mycket får de svenska multinationella företagen ut i vinst på varje investerad krona i tredje världen? Utdelningen är säkert inte sämre än vad de nordamerikanska företagen får.

SKF, Sandvik AB, L M Ericsson, Alfa Laval, Stora Kopparberg m. fl. är säkert nöjda och belåtna.

Vem eller vilka är det som utnyttjar tredje världens bördiga jordar? Det är de multinationella livsmedelsföretagen. Hur mycket får dessa länder av det skyhöga pris som tas ut i i-länderna för den vara som i oförädlad form tillkommit i u-länderna? Det är vad jag förstår en bråkdel som tillfaller u-länderna. Den stora biten stannar hos de multinationella livsmedelsföretagen.

Herr talman! Jag vill uppmana regeringen: Spara inte på biståndet! Om nu statskassan skall förstärkas, lägg då en skatt på de svenska företagens utlandsinvesteringar! En sådan skatt orkar de faktiskt med. Detta är också svar till Margaretha af Ugglas på frågan hur vi skall finansiera det hela.

Till sist, herr talman, tar jag mig friheten att citera ett stycke ur ett debattinlägg i DN i går, skrivet av Margareta Ingelstam. Hon uppmanar bl. a. dem som tänker rösta ja till regeringens förslag att byta perspektiv, och hon skriver följande:

”Se barnet! Tänk er en liten svart afrikansk grabb eller en mandelögd indisk flicka! Se, hur det här barnet andas och spritter och lever. Upplev dess lust och hängivenhet och kärlek till livet. Inse dess mänskliga rätt att leva och utvecklas – precis som våra svenska barn.

Men över 14 miljoner av dessa barn måste dö av felnäring och infektioner. Mellan 80 och 90 miljoner får skador för livet. Om den här utvecklingen fortsätter och de rika länderna backar från sina åtaganden, kommer antalet barn under fem år som dör i onödan varje år att vara lika många som det sammanlagda antalet barn i England, Frankrike, Italien, Spanien och Västtyskland.

För de 400 miljonerna” – som skall sparas på biståndet – ”skulle vi kunna rädda 100 000 barn. För snaskpengarna” – vi äter snask för 4,5 miljarder – ”en miljon barn. För JAS-miljonerna – hur många barn?”

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation 1.

Anf. 109 STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utrikesutskottets förslag.

Jag ber att få erinra kammarens ledamöter om att det inte är så att ett bifall till utrikesutskottets hemställan i utlåntagandet upphäver anslutningen till enprocentsmålet. Det ligger fast. Utrikesutskottets majoritet accepterar ett tillfälligt avsteg från enprocentsmålet.

Sture Korpås ställde för en stund sedan en direkt fråga till mig: Om nivån kommer att sjunka ytterligare under dagens nivå – kommer socialdemokraterna att acceptera det? Jag tar upp den frågan i inledningen av mitt anförande.

För socialdemokraterna i riksdagens utrikesutskott är den nivå vi nu hamnar på – troligen 0,93 % – den lägsta nivå vi kan tänka oss. Det är från den nivån vi sedan måste klättra tillbaka till enprocentsnivån igen, och göra det så fort som våra ekonomiska resurser tillåter.

Det är litet anmärkningsvärt att t. ex. Sture Korpås och Rune Ångström över huvud taget inte anar hur dåligt Sveriges ekonomiska läge är. Vi kan ju inte nu upprepa den långa ekonomiska debatt som förts tidigare i dag. Men ni har ju ansvaret för sex års borgerligt regerande, då ni i votering efter votering medverkade till en dramatisk försämring av Sveriges ekonomiska läge. Ni har sänkt levnadsstandarden för människorna här hemma, och ni har minskat våra möjligheter att leva upp till våra internationella solidaritetsåtaganden.

När detta nämns säger ni: Det är inte det vi talar om nu. Men det är en ofrånkomlig koppling. Vi måste få fart på Sveriges ekonomi, sanera våra statsfinanser så att det blir möjligt för oss att i framtiden uppehålla solidariteten, såväl inom vårt land som i samverkan med tredje världens länder.

Åtgärden är beklaglig, och vi socialdemokrater har verkligen inte haft det lätt när vi har kommit fram till att det i dagens situation är nödvändigt att acceptera en frysning till beloppet 6 595 000 000 för nästa budgetår.

I sammanhanget vill jag gärna erinra kammarens ledamöter om – Margaretha af Ugglas var något inne på det – att det står mycket stora mängder av reserverade medel till SIDA:s förfogande, som det ännu inte varit möjligt att utnyttja. I årets budgetproposition, den som gäller fram till nästa halvårsskifte, kan vi läsa att det i anslagen till bilateral samverkan, dvs. det som framför allt går över SIDA, var reservationer på 1,7 miljarder. Det beloppet har sjunkit något nu, men det är ungefär 1,5 miljarder av icke använda pengar.

Från mina utgångspunkter vill jag gärna säga att om vi under några år kommer att ligga under enprocentsnivån, bör det vara möjligt att med utnyttjande av medel som redan har beviljats och som ännu inte har kunnat utnyttjas behålla biståndsnivån ungefär där den är i dag. Detta behöver inte bli något som skadar tredje världens folk, om vi effektivare utnyttjar de medel som är beslutade än vi hittills lyckats göra.

Det är självklart, säger någon, att vi skall göra u-hjälpen så effektiv som möjligt. Men jag tar inte upp den frågan i dag – det får bli en senare debatt. Låt mig bara säga att det säkerligen är nödvändigt att vi ställer större krav på

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

mottagarländer i framtiden än hittills för att också med deras medverkan få u-hjälpen att ge bättre resultat.

Då frågar någon om det är så dåligt ställt med u-hjälpen? Nej, det är det inte. Det mesta av vad vi åstadkommer genom u-hjälpen ger gott resultat och innebär ett utmärkt stöd till utveckling i tredje världens länder. Men det är naturligtvis en och annan insats som inte har varit effektiv nog. Det är inte acceptabelt att ett så stort anslag som 1,5 miljarder kronor skall ligga outnyttjat. Det måste vara ett rimligt mål att även utnyttja det på ett effektivt sätt.

Herr talman! Margaretha af Ugglas beklagade att propositionen behandlas nu. Det gör jag också. Det hade naturligtvis varit mycket lättare att föra diskussionen om vi hade sett hela sammanhanget med biståndets inriktning och allmänna uppbyggnad. Det hade då varit lättare att diskutera dess nivå. Jag vill gärna erinra om att socialdemokraterna i utrikesutskottet föreslog att frågan skulle behandlas vid ett senare tillfälle, då vi hade tillgång till budgetpropositionen och alla fakta i målet. Men det förslaget röstade Margaretha af Ugglas emot. Ni gick helt enkelt inte med på att senarelägga denna debatt. Nu har vi frågan uppe till behandling i dag utan det samband med andra hithörande frågor som vi hade behövt ta del av.

Sture Korpås uttalade indignation över att socialdemokraterna, som han sade, hade svikit sina internationella åtaganden. Det är ett groteskt påstående. Vilka från Sverige är det som hörs mest i den internationella debatten? När går centerpartisterna ut och attackerar förtrycket i världen? Det är från socialdemokratiska talarstolar som vi vänder oss emot vad som händer i Latinamerika och andra ställen i världen. Det är vi socialdemokrater som får föra den debatten. Den socialdemokratiske partiordföranden, som Sture Korpås kritiserade, är den person som främst av alla svenskar gör sin röst hörd ute i världen när han tar del av all ofärd och orättvisor.

Vi överger inte för ett ögonblick vår internationella solidaritet och de krav vi ställer på världens stormakter att medverka till en förbättring av tillvaron på alla områden för människor i världen. Jag har tidigare, bl. a. i riksdagens utrikesdebatt, sagt att det är oerhört viktigt att Sverige i de internationella fora där vi medverkar också uppmanar andra länder att ta sitt ansvar när det gäller biståndspolitiken. Trots den diskussion som vi för här i dag ligger vi långt före de flesta andra länder i världen i fråga om att ge bistånd. T. o. m. många rika länder ger ett litet bistånd jämfört med vad vi ger per capita. Det är en uppgift för oss att inte bara diskutera användandet av våra egna medel utan att också medverka till att i den internationella debatten stimulera till en ökad uppslutning bakom solidaritetstanken.

Jag skall, herr talman, avsluta detta inlägg med att uttala min stora respekt för alla de folk rörelser som så starkt har engagerat sig i dessa frågor. Beskrivningen av situationen i världen, som har getts av någon här, är alldeles riktig. Det är inte bara de som nu arbetar för ett bibehållt enprocentsmål även för nästa budgetår som har sett de lidande barnen i u-världen. Det är många andra som också har gjort det. Vi är mycket glada för att en bred svensk opinion vill engagera sig ytterligare och är beredd till

uppoftningar. Men det är politikernas ansvar att göra de övergripande bedömningarna. Med sitt politiska ansvar måste de bedöma alla olika poster i statens budget samtidigt.

Mot den bakgrunden och trots att jag beklagar att biståndet under ett par år kommer att bli mindre än vi hade hoppats, finner jag, herr talman, det nödvändigt att acceptera förslaget om en frysning av detsamma. Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Paul Jansson, Rune Carlstein, Inge Carlsson, Axel Andersson och Torsten Karlsson (alla s).

Anf. 110 STURE KORPÅS (c) replik:

Herr talman! Jag noterar att Stig Alemyr – om jag har antecknat riktigt – sade att nivån 0,93 %, som vi nu kanske skulle komma ned till, är den lägsta nivå som socialdemokraterna kan tänka sig och att det är därifrån som man skall gå upp igen. Det var det beskedet som jag begärde, och jag är mycket glad för det. Då tror jag, som jag sade, ändå på en ljusning. Då finns det en möjlighet att resonera om detta nästa år igen, för att se om vi inte åter skall kunna fullgöra den förpliktelse som vi har åtagit oss.

Socialdemokraterna har – liksom vi, Stig Alemyr – engagerat sig starkt emot förtrycket i världen. Och eftersom socialdemokraterna för många människor framträder som denna kraft är det, som jag sade, speciellt svårt för dem att förstå att det är socialdemokraterna som först av alla tar initiativet till att svika enprocentsmålet. Det gäller inte bara att tala om förtrycket i världen. Olof Palme sade för inte så länge sedan mycket riktigt att prat inte mättar barn. Det är här fråga om att mätta barn. Det är det som vår diskussion i dag gäller.

Anf. 111 RUNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Det fanns ett sympatiskt drag i Stig Alemyrs anförande: Det var när han sade att det inte hade varit lätt för socialdemokratin att fatta detta beslut om nedskärningen av u-hjälpen. Jag vill understryka att jag uppskattar ett sådant erkännande. Det visar en viss moralisk kvalitet.

Stig Alemyr började med att säga att utskottsbetänkande och regeringsproposition inte upphäver enprocentsmålet. Det är väl, Stig Alemyr, en strid med ord utan substans. Visst är det ett avsteg från denna målsättning om man går ned från enprocentsmålet. Jag förstår inte advokatytren i Stig Alemyrs anförande på just denna punkt. Det är här fråga om ett klart avsteg från enprocentsmålet.

Stig Alemyr säger vidare att det är från den nu föreslagna nivån som vi måste klättra upp till enprocentsmålet. Om jag tolkar Stig Alemyr rätt, kommer vi nästa gång vi har att behandla en budget inte att vara uppe vid enprocentsmålet, utan kanske någonstans mellan den nivå som nu föreslås och enprocentsmålet. Det betyder, Stig Alemyr, att dagens debatt i det långa loppet inte handlar om den nedskärning på låt oss säga 600 milj. kr. som blir resultatet av det nu aktuella förslaget, utan om de fortlöpande konsekvenser

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

som detta för med sig under mycket lång tid framåt. Det är tydligen detta som debatten i dag egentligen skulle handla om. Det gäller inte bara nedskärningen nu, utan en avsevärt sänkt nivå ett bra stycke framåt i tiden.

Det har talats om att hjälpen skall vara effektivare och om större krav på mottagarländerna. Vi ställer upp till 100 % bakom yrkandena härom. Vi är beredda till förhandlingar för att uppnå den effektivitet som kan anses vara den bästa möjliga.

Jag förstår att Stig Alemyr och moderaterna inte har velat ha dagens debatt. Jag förmodar att ni över huvud taget inte har velat ha denna debatt om nivån på u-landsbiståndet. Den slutsatsen drar jag av Stig Alemyrs sympatiska erkännande att det inte har varit utan smärta som socialdemokratin har föreslagit denna åtgärd.

Anf. 112 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Stig Alemyr och jag tycks ju vara överens om att det hade varit bättre, om den här volymfrågan hade fått anstå tills budgetpropositionen förelåg, för då hade vi haft en möjlighet att på ett sakligt och förhoppningsfullt välöversvägt och klokt sätt avgöra vilka besparingsmöjligheter vi har när det gäller biståndsanslaget. Jag har tidigare hävdat här i debatten att det finns möjligheter till besparingar på grund av reservationer och omprioriteringar till mera angelägna ändamål, t. ex. stöd till enskilda organisationer och stöd till att lösa miljöproblemen. En omprioritering som jag tycker är given och självklar, om man vill stå upp för de mänskliga rättigheterna, är att dra ner biståndet till Vietnam. Det är fortfarande en enormt stor post, och vi borde se till att den i stället kommer verkligt nödlidande människor till godo.

Men, Stig Alemyr, centern och folkpartiet i utskottet ville ha behandling av frågan nu, och regeringen hade förelagt riksdagen en proposition, inte bara ett pressmeddelande. Då ville vi i god demokratisk anda inte förhindra en behandling under höstriksdagen. Det var dessa skäl som gjorde att vi tyckte att det var riktigt att ha en behandling nu.

Anf. 113 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Det finns en enighet mellan socialdemokraterna och de borgerliga partierna på en punkt: de säger att målet nu ligger på ungefär 0,93 %. Det gör det inte alls, för vi är nere i 0,8 %. Jag skall förklara varför det finns en enighet mellan de fyra på den punkten. I sin motion 1981/82:394 sade socialdemokraterna, som då var i opposition:

”Regeringen” – alltså den borgerliga – ”berömmar sig ofta av att biståndsnivån ligger kvar på 1,014 % av – numera – bruttonationalinkomsten. Samtidigt letar man uppenbarligen med ljus och lykta efter avräkningsmöjligheter för att minska belastningen på statsbudgeten. Vi konstaterar att hanteringen av avräkningsposterna i budgeten alltmer företer tecken på att styras av en önskan att minska biståndsanslaget utan att det syns.”

Där fanns u-krediterna som exempel på vad som låg bakom fiffler med enprocentsmålet. Det kritiserade socialdemokraterna den borgerliga rege-

ringen för, men när de sedan kom till regeringsmakten började de fiffla på precis samma sätt. Det skulle inte synas, men det blev ett större fiffel. U-krediterna är i dag 500 eller 600 miljoner. Det är ju en kommersiell post. Man ger u-länderna förmånliga krediter, men det är inget bistånd. Ändå räknar man in det i biståndet, och på så sätt kan man säga att man ligger på 0,93 % av BNI. Det är alltså inte riktigt. Vi ligger på 0,8 %. Låt oss hålla oss till den siffran, för den är den faktiska.

Jag vill fråga Stig Alemyr – jag har gjort det tidigare och inte fått något riktigt svar: Vad är det som har hänt sedan ni för ett och ett halvt år sedan helt riktigt kritiserade den borgerliga regeringen så hårt för att den började nagg på enprocentsmålet? Att det var ett ansträngt budgetläge visste ni väl om för ett och ett halvt år sedan också? Nu går ni in på det här sättet och urholkar biståndet ytterligare. Det är i allra högsta grad opportunistiskt att handla på det sätt som ni har gjort. Det var en stor engagerad opinion för u-länderna som för ett och ett halvt år sedan såg ett hopp i ett regeringsskifte. Man hoppades att det nu inte skulle naggas på enprocentsmålet, men när ni kommer i regeringsställning är detta precis vad ni gör. Vad är det som föranlett den här omsvängningen? Argumentationen om budgetläget håller inte.

Anf. 114 STIG ALEMYR (s) replik:

Herr talman! Jag sade tidigare att det inte är meningsfullt att återupprepa den ekonomiska debatt som pågått i många timmar i dag. Om Bertil Måbrink lyssnat på den hade han fått höra att när den socialdemokratiska regeringen tillträdde för drygt ett år sedan, fick man ta över en samhällsekonomi som var betydligt sämre än man så sent som i valrörelsen kunde ana. Det var så många obetalda räkningar att ta hand om, och det ekonomiska läget var så starkt försämrat att vi tvingats till den här lösningen.

Nu vänder jag mig till Rune Ångström, som säger att det inte är sant att enprocentsmålet efter detta ligger fast. Jag tror att det är farligt att säga som Rune Ångström nu gör. Det måste vara oerhört betydelsefullt för alla som engagerar sig i biståndsfrågorna att riksdagen på nytt upprepar att enprocentsmålet ligger fast. Vi sade det i våras, jag vill säga det nu igen, och utskottet menar detsamma med sin skrivning. Målet ligger fast, men av ekonomiska skäl har vi tvingats att tillfälligt ge avkall på principen. Det är mycket viktigt att slå fast detta. Det får på den punkten inte råda något tvivel hos allmänheten.

Jag skall vara helt klar, Rune Ångström. När vi börjar återuppbyggnaden från den nivå som jag fortfarande hävdar är 0,93 %, Bertil Måbrink, kan ingen i dag säga hur lång tid det tar innan vi når upp till 1 %. Det är helt beroende av den ekonomiska utvecklingen. Det vore alldeles fel att säga att det skulle gå på ett eller två år.

Om vi lyckas med den ekonomiska politiken – vilket vi är på god väg att göra just nu – skall det inte behöva ta så många år innan våra resurser ger oss möjlighet att åter nå upp till enprocentsmålet. Tidpunkten är emellertid beroende av hur snart vi når ekonomisk balans igen.

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

Det handlar om hungriga barn, säger Sture Korpås. Det är alldeles riktigt. Det finns emellertid inga möjligheter för Sverige att ensamt ta på sig ansvaret för den totala nöden i världen. Sverige är ett litet land, och vårt bistånd är totalt sett bara en liten del av det stora internationella biståndet. Därför är det oerhört viktigt att vi hjälper till så att detta också ökar.

Vi har inga möjligheter att ta på oss bördan av alla de hungriga barnen. Vi måste emellertid göra vad vi kan. Jag upprepar att om de reserverade medel som finns kan användas effektivt de närmaste åren, får vi pengar för att i högre grad än vi hittills har klarat av kunna angripa hunger och andra svåra problem i världen.

Jag inriktar mig sålunda på att begära att man ser till att de reserverade medlen effektivt och skyndsamt används. Jag är ganska övertygad om – och jag tror att Sture Korpås något var inne på detta – att ett par års förlust av ett antal hundra miljoner inte påtagligt behöver skada det svenska biståndet.

Anf. 115 RUNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag hävdar fortfarande, Stig Alemyr, att om man prutar ner från 1 %, så bibehåller man inte enprocentsmålet.

Detta är en strid om ord. Det finns ingen substans i orden när man säger att man i så fall bibehåller enprocentsmålet. Jag tycker att den typen av debatt inte är hederlig.

Ni viker från enprocentsmålet. Stig Alemyr säger att socialdemokraterna är beredda att återuppta det senare, men ni har vikit från enprocentsmålet, det är obestridligt.

Jag vill också konstatera att det inte bara rör sig om de miljoner som vi nu "sparar", utan det är med ytterligare hundratalet miljoner kronor som vi år efter år kommer att sänka biståndet till de fattigaste länderna. Det är den sammanlagda summan av den operation som vi bestämmer om i dag som får konsekvenser på flera miljarder i framtiden, och det är detta som utgör en del av det stora allvaret i den här frågan.

Till sist, Stig Alemyr: Jag gick fram till talarstolen för att kunna se dig i ögonen. Du stod här och sade att de enda som förde Sveriges talan ute i världen mot orättvisorna och förtrycket var socialdemokraterna och socialdemokraternas främste företrädare. Har du verkligen mage, Stig Alemyr, att stå för det påståendet? Underkänner du alla de insatser som övriga partier har gjort under årens lopp i den här vägen? Mitt parti och företrädare för mitt parti har engagerat fört talan mot orättvisorna i den tredje världen. Jag tycker det är en oförskämdhet att stå upp i kammaren och komma med ett sådant påstående.

Anf. 116 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa två frågor till Stig Alemyr – de kan för resten också gälla de borgerliga representanterna. För det första: Anser Stig Alemyr att de s. k. u-krediterna skall räknas in i biståndsanslaget? För det andra: Anser Stig Alemyr att det är riktigt att en andra gång räkna in outnyttjade anslag i biståndsbudgeten?

Sedan vill jag faktiskt citera en socialdemokratisk riksdagsledamot från Hälsingland, som häromdagen talade om det stora budgetunderskottet osv. Han skulle försvara frysningen av biståndet. Han hade räknat upp skulderna och räntorna. Därefter sade han: "Detta innebär att de ökningarna av biståndet som riksdagen har beslutat om under de senaste sex åren är pengar som vi nu är skyldiga och som vi har lånat av oljeschejker och av USA-banker." Litet av detta resonemang ligger också i det socialdemokraterna nu säger, fast Stig Alemyr inte har sagt det rent ut.

Jag trodde inte att man skulle behöva läsa sådant från socialdemokratiska riksdagsledamöter, för detta är ju de argument som högern här i landet har använt och använder för att misstänkliggöra biståndet till den underutvecklade delen av världen.

Jag vill fråga Stig Alemyr om han vill ta avstånd från sådana resonemang av socialdemokrater – eller är det på det sättet att den socialdemokratiska partiapparaten förser sina talesmän ute i landet med just sådana här högerspökesargument? I så fall är det ännu mer beklämmande.

Anf. 117 STURE KORPÅS (c) replik:

Herr talman! När det gäller biståndets effektivitet ser jag fram mot att få arbeta med detta problem tillsammans med Stig Alemyr i vår. Jag är glad åt att vi genom att Stig Alemyr är utskottsordförande har en som är beredd att verkligen diskutera denna fråga bland socialdemokraterna, för det har varit så svårt under de år man har suttit fast i en biståndspolitik som man lade grunden till för så länge, länge sedan.

I fråga om enprocentsmålet kan det sägas att dessa pengar detta år, nästa år och framgent inte betyder så mycket – men då gör de det rimligen inte heller i den svenska ekonomin.

Det för mig viktiga med enprocentsmålet är förpliktelsen i sig, som vi har åtagit oss och upprepat gång på gång.

Mot den bakgrunden har vi sedan gått ut till andra länder och uppfordrat dem att vara lika bra som vi. Vad jag nu är rädd för är inte bara att våra pengar går de fattiga länderna förbi utan också de internationella konsekvenserna av detta. Vi kan inte längre uppfordra andra länder att ställa upp för de fattiga länderna. Tvärtom riskerar vi att få se att just vårt exempel kommer att åberopas av andra. Då hjälper det inte med något allmänt uttalande om att vi någon gång i framtiden skall öka vårt bistånd igen. Vi skall ha klart för oss att Sverige fortfarande är ett av världens allra rikaste länder.

Anf. 118 STIG ALEMYR (s) replik:

Herr talman! Först ett par ord till Bertil Måbrink. U-krediterna skall vi diskutera vid ett senare tillfälle. Det finns ett utredningsförslag som ännu inte är behandlat. Jag kan tala om för Bertil Måbrink att jag i SIDA:s styrelse har yrkat avslag på de förslag som utredningen har lagt fram.

När det gäller den artikel som Bertil Måbrink citerade av en hälsingsk riksdagsman vill jag framhålla att jag inte i kammaren vill diskutera en artikel som jag inte ens har läst. Det är väl självklart att de lån som vi tar utomlands

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

*Om biståndet till
u-länderna*

inte är öronmärkta för ett speciellt ändamål utan går in i statsbudgeten. Sedan får man tolka detta hur man vill.

Rune Ångström blev upprörd över vad jag sade om graden av internationellt engagemang. Sture Korpås gjorde mig ganska upprörd genom att säga att man har en känsla av att socialdemokratin överger internationella åtaganden om solidaritet. Jag menar att inget parti i denna riksdag har så ofta som socialdemokratin gått i spetsen i den internationella debatten för att angripa orättfärdigheter i världen. Vi har gjort det på punkt efter punkt, oavsett vilken del av världen det gäller. Därmed underkänner jag inte de insatser som borgerliga utrikesministrar under sex år har gjort i FN t. ex. Det har rätt bred enighet om det mesta, en enighet om utrikespolitiken som är mycket betydelsefull. Men de som har gått i spetsen för detta när det gäller praktiskt taget varje händelse av betydelse i världen är socialdemokraterna.

Rune Ångström sade att det är en strid om ord, när vi avser att än en gång slå fast enprocentsmålet. Jag tycker det är synd att han har den inställningen. Det vore väl ändå värdefullt om vi här i en diskussion om u-hjälpen i ett trängt ekonomiskt läge, där vi alla beklagar att vi just nu inte kan leva upp till våra mål, skulle kunna slå fast att vi är överens om enprocentsmålet såsom det mål som vi skall nå upp till så fort det är möjligt.

Jag vill än en gång, herr talman – det är min sista möjlighet i detta replikskifte – säga att socialdemokraterna i riksdagen menar att utskottsbe-tänkandet skall tolkas så att enprocentsmålet i princip ligger fast.

Tredje vice talmannen anmälde att Rune Ångström anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 119 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig om regeringen avser att ändra principerna för beräkningen av det statliga biståndets omfattning och om den avser att beskära omfattningen av det svenska biståndet.

Såsom framgår av propositionen 1983/84:40 har regeringen – med hänsyn till budgetläget – funnit det nödvändigt att låta de utgiftsbegränsande åtgärderna beröra också det internationella utvecklingssamarbetet. En möjlighet kunde därvid ha varit att räkna in u-krediternas kommersiella del i biståndsramen så som föreslogs av u-kreditutredningen. Regeringen har emellertid avvisat det förfaringsättet.

Regeringen avser således inte att ändra principerna för beräkningen av det statliga biståndets omfattning. Däremot anser sig regeringen inte kunna föreslå en höjning av biståndet så att enprocentsnivån upprätthålls.

Det är min övertygelse att de negativa följderna av att biståndet inte höjs kan mildras av att vi håller fast vid våra biståndspolitiska principer och av att biståndets kvalitet och effektivitet förbättras. Biståndets inriktning på de mest utsatta grupperna kommer att ytterligare förstärkas. Vi kommer att sträva efter att ytterligare rationalisera biståndsverksamheten. Låt mig också erinra om att utgiftsbegränsningen är avsedd att utgöra en tillfällig åtgärd. Så

snart som den ekonomiska situationen medger det bör enprocentsmålet åter kunna uppnås.

Anf. 120 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Den ställdes i ett tidigt skede av höstriktsdagen, när frågan om principerna för beräkningarna av det statliga biståndets omfattning ännu ifrågasattes. Det rådde då en livlig debatt om tanken att räkna in u-krediternas kommersiella del i biståndsramen. Detta förslag från u-kreditutredningen hade tydligen beställts av regeringen, som på det sättet fick en möjlighet att testa opinionen. Den var nu så gott som totalt negativ till förslaget, och jag vill till regeringens heder säga att den tagit konsekvensen av detta, ändrat ståndpunkt och säger sig nu vilja bibehålla principerna för beräkningen av det statliga biståndets omfattning. Jag tycker det är bra.

Men huvudfrågan gäller förslaget om en begränsning av biståndets omfattning. I besparingspropositionen anges att regeringen i budgetpropositionen kommer att lägga fram förslag om frysning av biståndets volym till nuvarande nivå. Genom detta kommer Sverige att göra ett avsteg från enprocentsmålet, och biståndsvolymen sjunker därmed till ca 0,93 % av bruttonationalinkomsten. I den allmänpolitiska debatten i höstas talade jag om socialdemokraternas första regeringsår som de många svekens period. Här, när det gäller biståndet, upplever vi det största sveket av alla, sveket mot den fattiga världen.

Under många år fördes kampen för enprocentsmålet mycket intensivt av företrädare för kyrkorna, av liberala och av progressiva socialdemokrater. Efter många års mödor och debatter nådde vi äntligen fram till ett riksdagsbeslut om enprocentsmålet. Av många av oss betraktades detta som en stor moralisk seger i svensk politik.

Under de år då folkpartiet ingick i olika regeringar uteslöt vi biståndet från alla besparingsplaner. Vi markerade i kontakt med de andra regeringspartierna att denna fråga för oss var så viktig att vårt deltagande i regeringarna stod och föll med uppslutningen kring enprocentsmålet. Inte ett ögonblick kunde jag drömma om att en socialdemokratisk regering skulle finna det naturligt att i en besparingsplan också inkludera biståndsmålet.

Under de senaste decennierna har Sverige betraktats som ett föregångsland när det gäller inriktningen och utvecklingen av det internationella biståndet. I många andra länder, där liknande debatter har förts, har man åberopat Sverige som ett gott exempel. I FN-debatter har många refererat till Sverige som ett föredöme. Nu hamnar vi i den motsatta situationen. I alla de länder där besparingsarbete pågår, och det är de flesta, kommer man att säga, att när t. o. m. Sverige med dess stolta traditioner på detta område kan spara på biståndet, kan också vi göra det. Denna besparing riskerar alltså att få stora konsekvenser när det gäller det totala biståndets omfattning i världen. Detta är inte någon överskattning av Sveriges roll, bara ett konstaterande av villkoren för biståndets utveckling.

Inget annat förslag i besparingssammanhang har väckt en sådan indigna-

Nr 47

**Onsdagen den
14 december 1983**

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

tion som detta. I dessa dagar fastar landets alla biskopar och övriga kyrkoledare. Med dem fastar tusentals människor, som i olika former protesterar mot regeringens förslag. Långt in i socialdemokratins egna led har protesterna genljudit. Jag tänker på artiklar av Gösta Edgren, Margareta Ingelstam, Evert Svensson och många andra.

En gång framstod Olof Palme som en garant för internationell solidaritet. Det kommer han inte längre att kunna göra med samma trovärdighet. En gång fanns det en svensk biståndsminister, som fann frågan om den kontinuerliga uppbyggnaden av biståndet så viktig att hon hellre lämnade sin post än medverkade till en lägre uppräknig än den hon själv ansåg rimlig. Det är en av de få gånger som en svensk minister har avgått på en sakfråga och en principståndpunkt. Heder åt Ulla Lindström! Vad skulle hon ha sagt i dag, om hon fortfarande tillhört denna kammare?

Nu anförs alla tänkbara skäl för begränsningen av biståndet. Somliga talesmän för regeringen säger att det inte är fråga om någon faktisk nedskärning, och så laborerar man med olika beräkningar och med reservationer mellan åren för att dölja det stora sveket. Andra säger – som nu utrikesministern och Stig Alemyr – att det är fråga om en tillfällig begränsning. Som om det skulle bli lättare att bygga ut biståndet, när man senare skall starta från en lägre nivå än vad som annars varit fallet!

Herr talman! I denna kammare debatterar vi och fäktar om många anslag. Det gäller pensioner, bostäder, sysselsättning, skatter och mycket, mycket annat. Allt detta är viktiga frågor. Men det är sällan det rör sig om samvetsfrågor. Biståndet är här ett undantag. Jag vet inte någon annan fråga som har samma dignitet och samma moraliska dimensioner.

Det vore därför oriktigt att inte undersöka om det finns ännu en möjlighet att förmå socialdemokraterna att ompröva sin hållning i denna fråga. För folkpartiets del skulle jag vara beredd att föreslå en återremiss till utskottet för att där nå en uppgörelse om att enprocentsmålet skall ligga fast. Vi är i så fall beredda att söka medverka till en överenskommelse om en annan besparing för att finansiera ett fasthållande av biståndsnivån. Vi vill gärna en sista gång fråga socialdemokraterna om de skulle vara beredda att vika från sitt förslag till förmån för en överenskommelse om att upprätthålla enprocentsmålet. Jag vill därför till sist fråga utrikesministern om han på regeringens vägnar vill medverka till en sådan uppgörelse.

Anf. 121 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det är nu nödvändigt att göra klart att vad vi diskuterar är möjligheterna att upprätthålla vårt bistånd samtidigt som vi har en ekonomi i kris.

När denna regering tillträdde för ett år sedan kunde den konstatera att på sex år hade ett land, vars ekonomi allmänt ansågs som ett föredöme, förvandlats till ett varnande exempel. Och för det bär de regeringar ansvar, i vilka Jan-Erik Wikström ingått. Det borde ha funnits skäl att tänka på att denna situation måste uppstå, då man föreslog – och genomförde – skattesänkningar samtidigt med att man lät utgifterna fortsätta att stiga.

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

Under denna period steg statsskulden från 74 miljarder till nästan 400 miljarder. Underskottet i statens budget steg från 7 miljarder till det tiodubbla. Räntorna på statsskulden ökade från 5,4 miljarder till 48,2 miljarder.

Parallellt med att den offentliga sektorn raserades blev den industriella basen allt mindre. Under de sex borgerliga åren blev industriinvesteringarna nästan halverade. Antalet arbetstillfällen i industrin har minskat med nästan 150 000.

Denna utveckling måste brytas, och regeringen har påbörjat ett omfattande program för restaurering av vår ekonomi. Det har redovisats tidigare i dag. Och de första stegen har tagits. Svensk industri har blivit konkurrenskraftig. Export- och industriproduktion har ökat.

Men ett viktigt led i en långsiktig förbättring av den svenska ekonomin måste vara att vi får kontroll över budgetunderskottet. Det kan inte tillåtas att expandera i samma takt som det gjorde år efter år under den borgerliga regeringsperioden.

Om vi skall finansiera utgifterna med dessa växande budgetunderskott, då kommer räntan att ligga på en mycket hög nivå. Med den räntenivån kommer investeringarna att bli dåliga, i bostäder lika väl som inom industrin, och med dåliga investeringar blir det en dålig sysselsättning och en dålig produktion.

Med det budgetunderskott som det skulle innebära att fortsätta den politik som de borgerliga partierna förde får vi en räntenivå som omöjliggör en lösning av arbetslöshetens problem i landet. Därför har regeringen tvingats att angripa budgetunderskottet från båda sidor. Den har föreslagit skatthöjningar, och det möter som bekant sitt motstånd. Den föreslår också utgiftsbegränsningar, och även det möter sitt motstånd.

Men regeringen har det samlade ansvaret – den kan inte diskutera en fråga i taget – och den har då kommit fram till att i det nuvarande ekonomiska och statsfinansiella läget måste även biståndet till utvecklingsländerna påverkas av besparingsåtgärder. Därför kommer biståndet inte att höjas. På en del låter det som om det var fråga om att biståndet skulle sänkas, men det kommer alltså inte att höjas.

Det har föreslagits av en del talare att en ökning av u-landsbiståndet skall finansieras genom att man minskar andra utgifter. Då vore det bra att få en närmare definition av vilka utgiftsbegränsningar man vill vidta. Förslag som vi känner är försämringar av sjukförsäkringen och av ersättningen till dem som blivit arbetslösa. Ytterligare förslag är t. ex. att den skattelindring som arbetsgivare erhåller när de betalar avgifter till sina intresseorganisationer inte skall till någon del åtnjutas av löntagare, när de betalar avgifter till sina intresseorganisationer.

På det sättet kan man, genom att föra en politik där vissa utsatta grupper får det ännu sämre, åstadkomma det belopp man önskar, men vi har inte tänkt att det är av dem som biståndet skall finansieras.

Jag vill också påpeka att vi kommer med det biståndsanslag regeringen föreslår att kunna fullgöra våra skyldigheter till de 18 biståndsländerna. Vi kommer att kunna ge stöd till FN-organen, men det är inte vårt fel att dollarn

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

har stigit till det dubbla värdet på ett par år och därmed gjort att värdet i dollar blivit betydligt mindre.

Vi kommer att kunna ge katastrofbistånd i den omfattning som vi förut har gjort till dem som är drabbade av torka och av andra anledningar till omedelbar katastrofal nöd.

Vi kommer inte att kunna klara en ökning av biståndet, men vi kommer att kunna stå för det som vi har utlovat. Om det nu är som någon har sagt, att andra länder tänker förebrå Sverige för dess brister i biståndspolitik, skulle man anspråkslöst vilja föreslå att de själva släpade sig upp till det av FN uppställda biståndsmålet 0,7 %, innan de klagar över det land som ändå ligger bra långt över 0,9 %.

Jag vill också säga att om regeringens politik godkänns av riksdagen, om vi får fullfölja den politiken, om vi får en ökad produktion och ökad sysselsättning, då kommer kanske 0,95 % av bruttonationalintäkten att realt sett ha ett större värde än 1,0 % av en bruttonationalintäkt som är åstadkommen av en ekonomisk politik med stegrad skuldsättning, hög ränta och arbetslöshet.

Anf. 122 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag slutade mitt anförande med att ställa en fråga till utrikesministern, och jag föreslår att utrikesministern lämnar de färdigskrivna replikerna och försöker svara på detta: Finns det ett intresse hos regeringen att nå en uppgörelse om att bibehålla enprocentsmålet? Den färdigskrivna repliken var en sådan här standardformulering om vad som hade hänt under de borgerliga åren. Det finns mycket att säga om det, och vi är ju ingalunda utan synd.

Sedan den nya regeringen trädde till har den dragit på sig nya utgifter. Svensk socialdemokrati har under medverkan av Lennart Bodström funnit det naturligt att medge avdragsrätt för fackföreningsavgifter för ett belopp som är tre gånger så stort som den prutning av biståndet som regeringen nu föreslår. Det är internationell solidaritet!

Jag vill upprepa frågan till Lennart Bodström: Finns det något intresse av att man vid en återremiss till utskottet skulle pröva om man kunde nå en överenskommelse om att upprätthålla biståndsmålet? Jag har sagt att vi är beredda att medverka till att åstadkomma andra besparingar så att budgetunderskottet inte skall bli större.

Anf. 123 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Plocka fram pengarna som krävs för att man skall kunna komma upp till enprocentsmålet, säger utrikesministern. Ja visst, det kan vi göra. Jag tycker att utrikesministern skall ta och fundera litet på vad jag säger nu.

Under det senaste året har det samlade börsvärdet ökat från 110 till 250 miljarder kronor. Det är väl tecken på någonting, nämligen att det finns väldigt mycket pengar i det här landet. Antalet mångmiljonärer har under de två senaste åren ökat från 8 000 till 18 000. Det är ju också tecken på

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

någonting. Men det innebär ju ett politiskt ställningstagande att fatta beslut om att ta pengarna där de finns. Visst är det kris i ekonomin i det här landet, men det beror inte på att det är ont om pengar, utan på att de är så snett fördelade.

Jag tycker inte att det är roligt att höra att man nu skall pruta de här knappt 400 miljonerna som det rör sig om, när den regering som utrikesministern tillhör för inte länge sedan fattade beslut om att betala ut 28 miljarder till ett nytt krigsflygplan – då fanns det minsann pengar. Men det är inte så säkert att det stannar vid 28 miljarder, det kanske snarare stannar vid 40 miljarder.

Utrikesministern säger att det är kris i ekonomin. Ja visst, på grund av att man använder pengar på det sätt man gör.

Sedan vill jag upprepa en fråga till utrikesministern: Anser utrikesministern att det är riktigt att räkna in de 500 miljonerna i u-krediter i biståndsanslaget? Anser utrikesministern att det är riktigt att räkna in icke använda biståndsanslag en gång till i biståndsbudgeten? Om svaret är nej, då är det inte 0,95 % av BNI i dag, utan då är det 0,8 % – eller något över 0,8. Jag tycker att utrikesministern i hederlighetens namn bör svara på detta. Är u-krediterna bistånd som skall räknas in i biståndsanslaget? Är det försvarbart att räkna in reservationsanslag, dvs. tidigare års beviljade anslag som inte har utnyttjats, en gång till i biståndsbudgeten?

Anf. 124 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Anledningen till att jag tittade på ett papper när jag höll mitt anförande var att jag, eftersom det inte finns några andra argument för frysningen av biståndet än de ekonomiska argumenten, tyckte att det fanns skäl att ange exakta siffror, som var antecknade på detta papper, i stället för att göra svepande generaliseringar. Men nu skall jag lämna det papperet och bara konstatera att det borde stå klart att regeringen har ett intresse av att biståndsmålet upprätthålls. Det målet har vi också kvar. Vi skall återvända till det så snart det finns någon som helst möjlighet att göra det.

Det Bertil Måbrink talar om och som vi har räknat in i biståndsanslaget är gåvoelementet i de lån som ges. Om vi ger en subvention genom att den som lånar ett visst belopp i verkligheten inte behöver betala tillbaka det beloppet med ränta, utan vi fyller på med 25 % eller något liknande ur ett särskilt anslag, då är det väl rimligt att detta, som har blivit en utgift för den svenska statskassan, också inräknas som en gåva. Varför skulle det vara mera hederligt, Bertil Måbrink, att säga att det inte är någon gåva, när man inte tar tillbaka hela det belopp som genom krediten har ställts till förfogande?

Däremot kommer kreditbeloppet som sådant inte att räknas in i sin helhet, vilket vi har gett ett klart besked om. Det betyder inte att vi inte också i fortsättningen skall ge krediter. Det är ofta den enda möjligheten. Med krediter finansieras i stor utsträckning vår egen industriella utbyggnad här i Sverige. Det är ju för investeringar vi ger krediter. Om en investering lyckas och mognar ut till produktion, då kan man sedan med den betala tillbaka kreditbeloppet, och man producerar mera därtill. Men de u-krediter som det här är fråga om behöver inte återbetalas i sin helhet. Endast en del av

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

kreditbeloppet återgår, och resten betalar Sveriges skattebetalare. Det är därför hederligt att anse att också detta gåvoelement ingår i biståndsanslaget.

Anf. 125 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Nej, utrikesministern, det är inget fel att använda manuskript – det gör jag själv.

Jag hade ursprungligen tänkt hålla ett tal i dag med ganska hård kritik av regeringen och utrikesministern. Anledningen till att jag i stället valde att ställa frågan om det var tänkbart med en återremiss för att pröva om vi kunde nå en överenskommelse var ett samtal jag hade med några av dem som har stått med facklor ute på Mynttorget under det senaste dygnet. De frågar inte så mycket efter vad man har sagt i utskott och sådant, utan de frågar: Finns det någon möjlighet att rädda biståndet?

Det var därför jag ställde frågan om ni var beredda att medverka till en uppgörelse i utskottet, om vi förpliktar oss att göra en annan besparing av samma storleksordning. Det är den frågan som intresserar mig.

Jag läste just det här avsnittet ur Ulla Lindströms memoarer ytterligare en gång häromdagen. Det är väldigt lärorikt. Det var en hård debatt inom det dåvarande socialdemokratiska partiet om biståndet. Gunnar Sträng och Sten Andersson stod mot Lisa Mattson, Evert Svensson och Ingvar Carlsson. Jag känner ingen skadeglädje när jag läser det här. Jag upplever på något sätt att det Ulla Lindström skildrar är en moralisk seger i svensk politik. Det är det som så småningom ledde till att biståndsmålet fastställdes.

Jag är inte alldeles främmande för politisk polemik, men jag har velat markera att detta är en annorlunda fråga än de flesta andra vi diskuterar. Det är därför som jag på nytt skulle vilja ställa frågan: Är det tänkbart att regeringen skulle vilja medverka till att åstadkomma en annan besparing och rädda biståndet, inte för min skull eller folkpartiets skull eller ens för biskoparnas skull, utan för de människors skull som svälter i världen och har satt sin tro och sitt hopp till Sveriges politiker?

Anf. 126 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Det må så vara att man ger en kredit som inte behöver betalas tillbaka i sin helhet. Det är ändå en skillnad mellan att ge 500 miljoner i rent biståndsanslag och att ge det på det här sättet. Utrikesministern har ju själv för några år sedan kritiserat att dessa näringslivsfrämjande exportåtgärder skall blandas in i biståndet.

Sedan noterar jag att utrikesministern inte svarade på frågan om utrikesministern anser att det är riktigt att man räknar in tidigare beviljade anslag, som inte är utnyttjade, en gång till i biståndsbudgeten.

Anf. 127 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag anser knappast att det ens för fullständighetens skull borde vara nödvändigt att nu påpeka att det som räknas in i biståndsanslagen inte är krediter i sin helhet, utan det är gåvodelar i krediten. Jag vill också säga att det upprepade gånger framhållits från socialdemokratin att dessa

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

krediter skall prövas omsorgsfullt, så att det blir sådana krediter som är till klart stöd för mottagarlandet. Det är inte fråga om att prångla ut varor som vi händelsevis har ett överskott av.

Vad sedan gäller den andra frågan om att räkna med reservationerna i ramen vill jag säga att vi inte har gjort det i det budgetförslag som vi nu föraviserat. Så den frågan har också fått sitt svar.

Vad slutligen gäller Jan-Erik Wikströms fråga vill jag, herr talman, säga att vi under hösten noggrant avvägt de olika möjligheterna att begränsa utgifterna för att hålla budgetunderskottet inom någon rimlig ram. Regeringen har diskuterat alla möjligheter utifrån sina utgångspunkter. Dess förslag har nu behandlats i riksdagens utskott och skall avgöras av kammaren. Regeringen ser ingen anledning att göra en ny avvägning på den här punkten.

Jan-Erik Wikström såg det som särskilt graverande att löntagare har rätt till avdrag för vissa avgifter till intresseorganisationer. Att man har rätt till vissa avdrag – naturligtvis inte i samma omfattning som arbetsgivare – upprör Jan-Erik Wikström så till den grad att han vill slopa just den posten för att därmed finansiera u-hjälpen. I finansieringen bör alla bidra lika. Det får man göra genom det förslag som regeringen framlagt.

Anf. 128 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! "Flertalet icke oljeproducerande u-länder har försatts i en akut ekonomisk kris. Produktionstillväxt och exportvolym har stagnerat eller sjunkit. Bytesförhållandena har utvecklats mycket ogynnsamt. Räntor och amorteringar på tidigare utlandslån har blivit alltmer betungande. Knappheten på utländska valutor för import av de mest nödvändiga varor är kännbar. Allt fler u-länder har nödgats genomföra drastiska anpassningsprogram som för stora befolkningsgrupper innebär stora uppoffringar. I många länder underminerar den ekonomiska krisen en redan bräcklig social och politisk stabilitet. Det utgör grogrund för militära omvälvningar och stormaktsingripande.

I flera länder i Afrika söder om Sahara, där mer än hälften av huvudmottagarländerna för svenskt bistånd ligger, är situationen särskilt allvarlig. Det är här knappast längre en fråga om att öka takten i utvecklingsprocessen, utan snarare att minska underutvecklingens allt snabbare spridning."

Detta, herr talman, tycker jag är en utmärkt beskrivning av den situation som u-länderna i dag befinner sig i. Jag kan säga det därför att beskrivningen inte är min. Den är utrikesminister Bodströms, i ett interpellationssvar till mig den 11 november. Precis så allvarlig som utrikesministern här beskriver u-ländernas situation är den faktiskt.

I debatten då tror jag att vi var ense om att den internationella krisen har drabbat de icke oljeproducerande fattiga länderna oändligt mycket mer än ett land som Sverige.

Det är mot den bakgrunden man frågar: Var finns logiken i regeringens förslag? I en situation där u-ländernas problem är större än någonsin går den svenska regeringen ut och föreslår en nedskärning av det svenska biståndet – för en nedskärning är det, herr utrikesminister, trots att något annat sades

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

från talarstolen för en stund sedan. Vi har ju en inflation här i landet. Och en frysning av beloppet i kronor räknat innebär därför i reala termer en nedskärning. Det är ju inte kronbeloppet som är intressant för våra mottagare utan vad de kan köpa för det bistånd som vi ger.

Att vi lever över våra tillgångar och måste skära i vårt överflöd tas som intäkt för att vi skall skära ned stödet till dem som kämpar för sin överlevnad.

Alla är naturligtvis medvetna om att det är viktigt med en ekonomisk återhämtning i vårt eget land och i världen i övrigt. Ibland ges man ett intryck av att en minskning av biståndet skulle vara ett led i arbetet att skapa en ekonomisk återhämtning i Sverige. Men hur är det i verkligheten? Ligger det till på detta sätt? Också här finns det visdomsord att hämta i utrikesministers svar till mig den 11 november. Då talade han om den uppgång som var på väg i industrivärlden men konstaterade följande:

”Många faktorer kan dock hota uppgången, bl. a. u-ländernas skuldsituation. När de fattiga ländernas exportintäkter i ökad utsträckning går till att betala räntor och amorteringar minskar utrymmet för varuimport. Detta motverkar inte bara de skuldsatta ländernas egna utvecklingsansträngningar utan leder även till ett efterfrågebortfall i världsekonomin och därigenom till minskad export, sysselsättning och tillväxt i industriländerna, eftersom mer än 30 % av i-världens export numera går till marknader i tredje världen.”

Även om utgångspunkten för förslaget är egenintresset, är det svårt att förstå den politik som regeringen nu föreslår. Vi kan konstatera, att tanken att vi skall låta det faktum att vi lever över våra tillgångar gå ut över de fattiga länderna inger utomordentligt starka betänkligheter ur moralisk synvinkel. Dessutom är idén att vi skall driva u-länderna in i djupare misär – och därmed också minska deras möjligheter att uppträda som köpare på världsmarknaden – djupt oförnuftig. Vi sätter alltså krokben för oss själva.

Det förslag som den socialdemokratiska regeringen har lagt fram är gåtfullt, inte minst mot bakgrund av den verklighetsbeskrivning som regeringen står för. Regeringen har genom sin utrikesminister konstaterat att u-ländernas situation har allvarligt försämrats. Man har konstaterat det långtgående ömsesidiga beroende som vi har mellan i-länder och u-länder. Ändå vägrar man att dra den rimliga slutsatsen, nämligen att behovet av biståndsinsatser nu egentligen är större än någonsin.

Man låter varken hjärtat eller hjärnan tala i den här frågan, verkar det som. I stället väljer den socialdemokratiska regeringen att traska patrull efter moderata samlingspartiet.

1982 på våren föreslog moderata samlingspartiet att man bakvägen skulle krypa ur enprocentsmålet genom att räkna tidigare reservationer en gång till. Det avvisades då av riksdagsmajoriteten, däribland socialdemokraterna.

1983 på våren föreslog den socialdemokratiska regeringen exakt det som moderaterna ett år tidigare hade påfordrat. Men då var inte moderaterna nöjda med den åtgärden. Då ville moderata samlingspartiet att man klart skulle gå ifrån enprocentsmålet och anslå mindre än 1 % av BNI. Den tanken avvisades då av socialdemokraterna. Men nu, ett halvår senare, 1983 på hösten, effektuerar socialdemokraterna den moderata beställningen. Men

moderaterna är fortfarande inte nöjda. Nu vill man att vi skall pruta ännu mycket mer än regeringen står för. Jag undrar med oro: Kommer socialdemokraterna att en gång till effektuera den moderata politiken med ett års eftersläpning?

Herr talman! Det moderata inflytandet på den socialdemokratiska biståndspolitiken är utomordentligt anmärkningsvärt – inte minst med hänsyn till att moderaternas argument är så svaga! Det huvudargument som moderata samlingspartiet anför för att vi skall skära på biståndet är föreställningen, att det är för vårt bistånds skull som vi lånar i utlandet, att de lånade pengarna går just till bistånd. En sådan öronmärkning kan man, precis som Stig Alemyr sade tidigare, naturligtvis inte göra! Det finns ingen som helst grund för att påstå att det är just till bistånd som de i utlandet upplånade pengarna går.

Varför får vi aldrig höra en moderat företrädare stå här i kammaren och tala om att vi lånar pengar i utlandet för att kunna öka anslagen till försvaret? Varför säger aldrig moderata samlingspartiets företrädare här i kammaren att de vill låna pengar i utlandet för att vi skall kunna sänka skatterna för dem med de högsta inkomsterna här i landet? Den argumentationen förekommer aldrig! Men när det är tal om bistånd hänvisar man till utlandsupplåning.

Vad det handlar om är naturligtvis att för moderata samlingspartiet är biståndet mindre angeläget än skattesänkningar för svenska höginkomsttagare. Det är därför man väljer den argumentation man för. Det är ingenting förvånandsvårt i det – det stämmer väl med moderat ideologi. Det förvånandvärda, herr talman, är att den socialdemokratiska politiken ligger så förvillande nära den moderata på den här punkten.

Nu hemfaller inte – det får jag medge – socialdemokraterna åt riktigt samma argumentation. I stället hänvisar de till budgetunderskottet. Stig Alemyr talade för en stund sedan om de många obetalda räkningarna och anförde det som motivet för att skära ned biståndet. Men det är ju inte heller något särskilt trovärdigt argument. Verkligheten är ju att socialdemokraterna på ett år har ökat statens utgifter med 40 miljarder. Det har man haft råd med. Men att stå för våra utfästelser till de fattiga i världen har man inte råd med!

Det handlar inte om de många obetalda räkningarna – det handlar om att socialdemokraterna anser att bistånd är mindre viktigt än många andra saker. Biståndet har låg prioritet i den socialdemokratiska politiken.

Det här har väckt förvåning. Jag skall erkänna att jag själv blev ganska chockerad när förslaget kom. Men det kanske är så att den socialdemokratiska solidaritetspolitiken handlar mest om ord.

Stig Alemyr talade för en stund sedan om att socialdemokraterna var de som i alla sammanhang starkast företrädde den internationella solidariteten. Och det är nog riktigt att det är socialdemokraterna som hörs mest i de sammanhangen. Men det är i den praktiska handlingen som man ser vad solidariteten är värd. Ord mättar inga hungriga, som Olof Palme så riktigt har påpekat. Det är nu som solidaritetens verkliga innebörd kommer att testas;

Nr 47

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

den kommer att testas i en votering här i kammaren senare i kväll eller i morgon.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1 i det betänkande som vi nu behandlar. Jag vill bara påpeka att mitt namn på grund av ett tekniskt missöde inte finns med under den reservationen, trots att jag var med vid ärendets behandling. Jag står självfallet bakom den.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 129 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag måste faktiskt ta kammarens tid i anspråk några minuter och bemöta Pär Granstedts fräcka och osakliga inlägg.

Moderata samlingspartiet har aldrig föreslagit att några reservationer skall dubbelräknas eller omräknas. Vi har hänvisat till reservationerna och sagt att det, på grund av att det finns 1 eller 1,5 miljarder i reservationer på budgetanslaget, går att spara på biståndsanslaget utan att SIDA:s angelägna bistånd behöver dras ned – det finns pengar att tillgå. Vi har alltid redovisat våra besparingsförslag öppet för denna riksdag, denna kammare och det svenska folket och ändå fått ta emot den typ av osakliga inlägg som herr Granstedt nyss presterade här i kammaren.

Jag skulle vilja fråga Pär Granstedt, som så riktigt sade att ord inte mättar – jag tycker att han själv är ett utmärkt exempel på det: Hur många hundratals miljoner är centern och herr Granstedt beredda att föreslå i ökat u-hjälpsanslag i förhållande till det förslag som regeringen nu har framlagt för kammaren? Ni måste väl ändå ha räknat ut hur många hundratals miljoner det kommer att kosta att uppfylla enprocentsmålet budgetåret 1984/85! Jag skulle gärna vilja höra det.

Jag skulle också vilja höra hur ni skall finansiera detta – med vilka besparingar, om ni enbart skall öka budgetunderskottet eller vilka höjda skatter ni vill föreslå.

Bertil Måbrink har redan sagt att det är en skatt på de svenska företagarnas utlandsinvesteringar som vpk vill föreslå. Är det samma skatt som herr Granstedt och hans parti vill föreslå, eller vad är det ni tänker komma med?

Anf. 130 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag är naturligtvis ledsen för att Margaretha af Ugglas blev så stött i kanten av mitt anförande. Men min kritik riktade sig framför allt mot socialdemokraterna för att de så noga följde tidigare moderata anvisningar om hur man borde lägga upp biståndspolitiken. Nu hävdade Margaretha af Ugglas att idén att man med hänvisning till reservationerna skulle göra gällande att enprocentsmålet uppnås är ett socialdemokratiskt påfund. Det är mycket möjligt att det är så, och då får vi väl ge socialdemokraterna äran av den finurliga idén. Däremot är det sant som jag sade, och det bekräftade också Margaretha af Ugglas, att man med hänvisning till reservationerna föreslog besparingar. Det var alltså den teknik som man använde i sitt

förslag, och sedan följde socialdemokraterna upp den.

Sedan begär tydligen Margaretha af Ugglas att jag här och nu skall presentera centerns budgetalternativ för kommande år. På den punkten måste jag nog göra henne besviken. Jag har nämligen samma rättigheter som alla andra partiers representanter, nämligen att under den allmänna motions-tiden vara med och forma vårt partis budgetalternativ, och det kommer jag att göra. Men jag kan redan nu förutskicka att det budgetalternativet kommer att innehålla besparingar i förhållande till regeringens förslag, och det kommer att innehålla omprioriteringar. Genom besparingar och omprioriteringar kommer vi naturligtvis också att se till att vi uppfyller de utfästelser som vi gör här i kammaren i dag. Exakt hur många miljoner kronor det blir fråga om är svårt att säga innan man har sett regeringens förslaget, men man har uppskattat summan till 400–500 milj. kr. Det är den bedömning som kan göras. Vi får väl se i budgetpropositionen vilken exakt biståndsnivå som regeringen föreslår.

Anf. 131 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå det är viktigt att fästa kammarens uppmärksamhet på att ingen företrädare för vare sig centern, folkpartiet eller vpk ännu har talat om för kammaren vad uppfyllandet av enprocentsmålet enligt deras uppfattning kommer att innebära. De har inte redovisat vilka förslag till höjningar av u-hjälpen som de kommer att framlägga i januari nästa år. Det är ju inte så långt kvar till dess. Nog tycker man att dessa partier borde ha haft så stort intresse för denna viktiga fråga att de hade satt sig ned och räknat ut hur många hundratal miljoner kronor i besparing det blir fråga om. Inte minst i det mycket besvärliga ekonomiska läge som Sverige befinner sig i så tycker man att det bakom alla vackra, stolta och engagerade deklamationer borde ha funnits så mycken eftertanke att de kunde ha gjort en sådan uträkning.

Anf. 132 PÅR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Så länge som moderata samlingspartiet inte har presenterat sitt budgetalternativ för nästa år, skall man inte gå ut och begära att andra partier skall presentera sitt. Det är fullständigt orimligt.

När moderaterna beskyller oss för att vara oseriösa därför att vi inte exakt och miljon för miljon redovisar vad vi vill ge i bistånd, så är det en våldsamt kritik mot moderata samlingspartiets egna företrädare på t. ex. skattepolitikens och försvarspolitikens områden. När moderaterna lägger sina överbudsförslag på dessa områden, så kommer man minsann inte med fullständiga anvisningar. Moderaterna använder sig av samma teknik som vi, nämligen att totalt sett försöka göra ett sammanvägt budgetalternativ där besparingar och utgiftsökningar balanserar varandra. I bästa fall leder det till ett lägre budgetsaldo än det regeringen står för. Det är det normala hanterings sättet och det sätt som moderaterna själva använder sig av. Därför tycker jag att de också bör respektera att vi går till väga på samma sätt.

Vad det handlar om nu är principfrågan om vi skall låta våra ekonomiska

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

problem gå ut över människorna i de fattiga länderna. Eller skall vi se till att vi klarar de problem som baseras på att vi lever över våra tillgångar och samtidigt vidhålla att vi har ett ansvar för att hjälpa dem som lider så mycket större nöd än vi själva gör?

Anf. 133 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Vi är många som känner sorg över att regeringen och utskottsmajoriteten ansett sig behöva lägga fram förslaget om att man skall frysa biståndets storlek under kommande budgetår och därmed frånga det hårt tillkämpade enprocentsmålet. På grund av inflationen blir det i realiteten en sänkning. Dollarkursen gröper ur det ytterligare på ett sätt som kanske inte diskuterats så mycket här. I själva verket påbörjades nedskärningen av biståndet under den borgerliga regeringen genom att man övergick till att beräkna 1 % av bruttonationalinkomsten och dessutom förde över större delar än tidigare till kommersiellt bistånd. Jag påminner också om att enprocentsmålet tidigare angavs som ett etappmål.

Om jag nu känner sorg över utskottsmajoritetens förslag att skära ned biståndet känner jag, herr talman, bitterhet över den ekonomiska situation som vi har hamnat i efter de sex åren av borgerligt styre – en situation som de knappast vill ta ansvar för eller ens tala om. Denna, och ingenting annat, är ju grunden till många av våra svårigheter.

Trots dessa svårigheter anser vi motionärer från det socialdemokratiska kvinnoförbundet, SSU och broderskapsrörelsen att enprocentsmålet bör bibehållas även kommande budgetår. Ett trendbrott, som det här skulle vara fråga om, försvårar för oss att ta oss upp igen. Dessutom talar naturligtvis sakliga skäl för ett bibehållande. Jag kan säga att vi har en stark opinion inom våra egna förbund bakom oss. Det är inte heller, som de flesta känner till, första gången som vi aktualiserar denna debatt.

Sverige var bland de absolut första i världen som nådde enprocentsmålet. Vår stabila ekonomi gav oss de möjligheterna, och vi kände stolthet över detta. Jag kunde här polemisera mot herr Granstedt. Det var faktiskt under en socialdemokratisk regering som enprocentsmålet nåddes. Det är ändå värt att notera. Vi blev ett föredöme för många andra i-länder.

Nu ställs frågan: Har vi råd? Det är inte bara Sverige som befinner sig i ekonomiska svårigheter. Men blickarna riktar sig särskilt mot Sverige, och man undrar: Hur handlar ett av världens rikaste länder? Så var det i generalförsamlingen när det blev bekant vart Sverige var på väg.

Jag citerar ur en artikel i Broderskap, där ett uttalande av Karl-Erik Svartberg, som då var svensk FN-delegat och talesman i den s. k. bidragskonferensen, återges:

”Ja, det fanns en klar besvikelse från u-länderna. Sverige har varit ett riktmärke för biståndsåtagandena och när vi nu fryser biståndet finns en rädsla att urholkningen av biståndet skall fortsätta och också få effekter på andra länders bistånd.”

Jag är rädd för denna reaktion. Inom IDA, Internationella utvecklingsfonden, som ger långfristiga och billiga lån, diskuteras just nu om Sverige skall gå

ned från de 3 % som vi har bidragit med till kanske 2 %. Den diskussionen är inte klar än, men vi känner väl tendenserna.

För Sveriges rykte i u-länderna har vår inställning haft stor betydelse. Man har litat på Sverige. Och trots allt, herr talman, är det viktigare hur u-länderna reagerar och vad det blir för faktiskt resultat av fryningen än vad det finns för opinion i Sverige.

Vidare kanske man bör erkänna att enprocentsmålet är ett trubbigt instrument. Det säger ingenting om behoven, och det är egentligen behoven som bör styra; så är det här hemma. Behoven är alltså mycket större än vad något enprocentsmål kan täcka. Men ändå har enprocentsmålet varit en viktig hävstång, och jag hoppas att det kan bli det igen.

Enprocentsmålet står kvar, säger utskottet, och avbrottet är tillfälligt. Jag noterar vad utskottets talesman har sagt på den här punkten och tar det som ett löfte. Dessutom utgår jag från att regeringen kan återkomma med en tilläggsproposition, om något speciellt läge skulle uppstå eller reservationerna inte räcka. Den vägen är ju öppen under alla omständigheter.

I vår motion 139 i anledning av regeringens förslag tar vi också upp finansieringsfrågan. Jag hänvisar här till Hans Göran Franck, som kommer att beröra den frågan. Vi har menat att det är viktigt att man finansierar biståndet och att man kan göra det med ökade inkomster för staten. U-landsbiståndet måste ju kännas för människor.

Så några ord om den starka opinion för enprocentsmålet som nu drar genom landet och som det tidigare har hänvisats till. Jag tycker, ärade riksdagskamrater, att det är en otroligt sund reaktion. Det finns många exempel på den – socialdemokratiska ledamöter i Tossene och Hunnebostrands kyrkosamfällighet, partidistrikt och arbetarkommuner, kyrkliga organisationer och enskilda namninsamlingar. I min egen hemkommun samlade man på ett par veckor in 1 000 namn; jag var dock inte på något sätt med om initiativet. Vi har haft olika internationella konferenser, och frågan om rättvisa har varit det mest framträdande i vad u-landsrepresentanterna har sagt.

Utskottsmajoriteten säger nu att frågåendet av enprocentsmålet är tillfälligt, och jag upprepar det. Vi motionärer anser att det kommer att bli svårt att ta sig upp igen men att vi måste göra det. Därför vill vi att enprocentsmålet skall vara vägledande även för nästa års budget, som vi kommer att behandla under våren.

Jag yrkar bifall till motion 139.

I detta anförande instämde Margareta Persson, Monica Andersson, Gerd Engman, Hans Göran Franck, Maj-Lis Löow, Anna Lindh, Ulla Johansson, Lisa Mattson, Karl-Erik Svartberg, Ulla-Britt Carlsson, Barbro Nilsson i Örnsköldsvik, Georg Andersson och Margareta Palmqvist (alla s).

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

Anf. 134 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Det var när Evert Svensson kom in på historien som jag kände behov av att gå i replik. Det är alldeles riktigt att enprocentsmålet uppnåddes medan vi hade en socialdemokratisk regering, men det är också viktigt att komma ihåg att det inte uppnåddes på den tid som ursprungligen avsågs, eftersom den socialdemokratiska regeringen då inte var beredd att räkna upp anslaget i den takt som skulle ha krävts. Förgäves krävde centern och folkpartiet år efter år i början av 1970-talet en snabbare uppräkningsnivå av biståndet, för att man skulle nå upp till enprocentsmålet i tid. Detta förhindrades emellertid av socialdemokrater och moderater – samma allians som nu vill att vi i realiteten skall gå ifrån enprocentsmålet.

Förmodligen var det även då det socialdemokratiska talet om solidaritet som hördes bäst över världen. Jag skulle tro det. I praktisk handling var emellertid socialdemokrater och moderater de som bromsade utvecklingen av biståndet. Det var mittenpartierna som ville ha en snabbare utveckling, en kraftfullare solidaritetshandling.

Som helhet var Evert Svenssons anförande glädjande, och uppslutningen från hans partikamrater här i kammaren var också glädjande. Det visar att det ändå finns en stark opinion inom socialdemokratin för enprocentsmålet. Jag hoppas att den opinionen kommer att hålla ända fram, att den skall komma till synes även i den slutliga voteringen, som avgör om vi skall bibehålla enprocentsmålet under nästkommande år eller inte.

Anf. 135 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tyckte att Pär Granstedt tog stora ord i sin mun. Om man skall se till behovet – och Pär Granstedt talade mycket om det – då räcker det faktiskt inte med 1 %. Jag vet inte vad Pär Granstedt syftar till i detta avseende. Men nog om detta.

Det fördes många diskussioner innan enprocentsmålet nåddes. Jag sade också i mitt anförande att det inte var första gången som vi agerade från de tre organisationer jag hänvisade till. Kvar står ändå det faktum att Sverige var ett av de absolut första länderna som nådde detta mål, och det var vi stolta över som socialdemokrater.

Anf. 136 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag är naturligtvis helt på det klara med att Sverige inte kan täcka de behov som finns. Vad jag försökte peka på i mitt anförande var det orimliga i att skära ned det svenska biståndet i en situation när behoven av hjälp ute i världen växer. Det var den diskrepansen mellan verkligheten och vårt handlande som jag ville framhålla. Det tror jag säkert att Evert Svensson egentligen förstår.

Jag förstår den stolthet som Evert Svensson som socialdemokrat kände när vi uppnådde enprocentsmålet. Jag som centerpartist kände samma stolthet. De flesta kände det nog som svenskar. Det är just det som gör att besvikelsen är så djup när vi står i en situation där vi förmodligen kommer att frångå enprocentsmålet.

Anf. 137 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! För att detta inte skall bli ett vanligt käbbel, vill jag säga att det har varit bra för u-landsbiståndet att centern och folkpartiet har varit med i debatten och påverkat den i positiv riktning.

Anf. 138 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för ett mycket personligt kort anförande.

I går eftermiddag var jag efter ett ärende i Gamla stan på Mynttorget och hälsade på och växlade några ord med de få demonstranter som stod där och protesterade mot en frysning av u-hjälpsanslaget. När jag gick därifrån för att gå till riksdagshuset, gick jag och reflekterade. Jag gjorde två reflexioner, som jag vill delge er, kamrater här i kammaren.

Den första reflektionen gällde de många hundra tusen människor – ja kanske miljoner människor – som dessa få demonstranter på Mynttorget representerade. Det är människor som genom missionsoffer, genom bidrag till hjälporganisationer eller på annat sätt i praktisk handling har visat solidaritet med de fattiga folken.

Den andra reflexionen är denna. När jag blev riksdagsledamot sade min nu avlidna mor till mig: "Jag kan inte ett enda dugg om politik, Karl Erik, så jag kan inte ge dig några råd. Men en sak vill jag varmt vädja till dig om. Rösta aldrig för något som gör det sämre för de fattiga i världen."

Det rådet gick jag och tänkte på i går eftermiddag. Jag nämner det därför att jag tror att min mor representerade väldigt många människor som känner, verkligen engagerat, för de stora människomassorna som lider av fattigdom och svält.

Vad vi framför allt är bekymrade för om utskottets förslag går igenom är om olika projekt skall bli lidande. När jag nämner projekt, talar jag inte om de stora SIDA-projekten. Utrikesministern har klart sagt ifrån att dessa åtaganden klarar vi. Nej, jag tänker på små projekt som drivs av organisationer men som är beroende av ekonomiskt stöd. Jag vill ta några exempel.

För något år sedan hade jag själv möjlighet att vara i Zaire och ta del av det hälsovårdsprojekt som drivs där. Jag har haft möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen sedan dess, och jag vet att man har stora ekonomiska problem att klara detta projekt.

Det var säkert flera här i kammaren som läste vad Sven-Erik Grön, föreståndare för Pingstmissionens u-landshjälp, skrev i tidningen Dagen. Han påpekade att det finns områden där man med mycket små insatser kan göra väldigt stor nytta. Han säger: "Bristen på rent vatten är ett av de mest akuta behoven i U-länderna. Varje dag dör 25 000 människor till följd av det. Att ordna med vattenförsörjningen är därför en stor missionsinsats. Det kan gälla att borra brunnar. Men ibland kanske det inte behövs mycket mer än att leda vatten från en frisk källa till någon by."

Vi vet ju alla att stora summor insamlas på frivillig väg och kanaliseras ut till u-länderna. Genom svenska kyrkans och frikyrkornas u-landsmissioner samlades under förra året in ca 160 milj. kr., genom Lutherhjälpen ca 70 milj.

Nr 47

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

kr., och genom Röda korset totalt ca 100 milj. kr. i varor och penningmedel. Så tillkommer IM, Rädda barnen och andra hjälporganisationer. Sannolikt uppgår de frivilligt insamlade medlen till ca 400 milj. kr. Det är en siffra som har nämnts flera gånger tidigare här i debatten, men då i omvänd riktning; det är ungefär den summa som frysningen innebär i nedskärning. SIDA:s anslag till organisationsprojekt var förra budgetåret 190 milj. kr., och om jag är rätt underrättad är innevarande budgetår det 215 milj. kr.

Nu vet jag att någon säger att det där skall vi diskutera när budgeten behandlas. Ja, det vet jag också, men det hör till den här bilden. Utrikesministern har ju pekat på projekt som kommer att fullföljas trots frysningen, och därför vill jag föra in detta i debatten. För många människor som är engagerade betyder det så mycket att inte dessa områden drabbas av frysningen.

Därför vill jag fråga utrikesministern: Vilka effekter kommer frysningen att få på just det speciella organisationsanslaget? Kommer man att följa utvecklingen av penningvärdet och höja detta anslag, trots nedskärningen av u-hjälpen?

Det är ju så att ungefär hälften av anslaget går via missionsorganisationerna, och vi vet att de behöver pengar för att följa den besvärliga kostnadsutveckling som jag har nämnt. Man har fått skjuta åt sidan vissa projekt på grund av penningbrist. Pingströrelsen har skjutit åt sidan mycket kända projekt därför att man inte kan fullfölja dem – behjärtansvärda saker.

Skälet till min fråga och till att jag begärde ordet i denna debatt är att det vore värdefullt att få en deklaration av utrikesministern att det speciella organisationsanslaget, som kanaliseras direkt ut i biståndsarbetet, inte kommer att minska.

Anf. 139 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Karl Erik Eriksson och flera andra talare har hänvisat till folkrörelsernas arbete. Man har också åberopat olika manifestationer som har gjorts av organisationer runt om i landet. Jag finner det angeläget att uttrycka min stora glädje över det intresse som organisationerna visar – inte bara i ord utan också i handling.

Dessa religiösa organisationer, fackliga organisationer, ungdomsorganisationer osv. gör en stor insats när det gäller att komplettera det statliga engagemanget. Till följd av den frivillighet som organisationerna arbetar med gör de det också ofta till en lägre kostnad än vad vi kan åstadkomma. Därför är det ett stort intresse för regeringen att fortsätta att stödja organisationerna.

Jag känner glädje över det stora antal brev och meningsyttringar som jag har tagit emot. Jag har också svarat på dem. Jag hoppas att det skall visa sig i vår budget att vi kommer att ge organisationerna ett stöd, som inte har påverkats av frysningen utan som innebär utöver en nominell ökning också en real förbättring av de bidrag som organisationerna får. Det räknar vi såsom ett led i den effektivisering av biståndsinsatserna som regeringen har talat om i sin proposition.

Anf. 140 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag är tacksam för denna meningsyttring från utrikesministern. Jag förstår att det inte går att spika fast hur stor höjning man kan göra. Men viktigt är att det fanns en klarhet i utrikesministerns anförande, som jag tolkar på det sättet att han förklarar att frysningsperioden inte skall verka i detta fall utan det finns möjlighet till en minskning av den penningvärdeförsämring som är så belastande för u-hjälpsarbete.

Jag delar utrikesministerns uppfattning – det framgick av mitt anförande – att de pengar som kanaliseras genom missionsorganisationer och frivilliga hjälporganisationer är de mest väl använda pengarna av alla pengar som förekommer i vår u-hjälp. Därför är det viktigt att regeringen har denna principiella inställning, och jag är tacksam för den.

Anf. 141 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! En enhällig riksdag antog 1968 enprocentsmålet som en miniminivå för det svenska u-landsbiståndet. Detta var en reform som inte minst arbetarrörelsen kämpade hårt för. Målsättningen för u-hjälpen blev en hjärtefråga för väldigt många människor i den internationella solidaritetskampen.

I propositionen sägs att åtgärden att frysa biståndet "får betecknas som tillfälligt". Men i samma proposition anges att ambitionen är att "på sikt höja anslagen i syfte att åter uppnå enprocentsnivån". Skillnaden i ordval skapar osäkerhet om hur långvarig frysningsperioden kommer att bli. Det har i andra sammanhang sagts från regeringen att det kommer att ta många år, innan vi kan blåsa faran över beträffande budgetunderskottet. Risken för att frysnings- eller återhämtningsperioden kan bli alltför långvarig är påtaglig. Ty enprocentsmålet bör enligt propositionen uppnås först när den ekonomiska situationen medger det.

Då det gäller u-landsbiståndet vet vi, som Evert Svensson redan har framhållit, att urholkningen påbörjades under den borgerliga regeringens tid. En stor del av det svenska biståndet betalas, som sagt, i dollar. Den svenska kronans köpkraft i förhållande till dollarn har minskat med omkring 50 % under den senaste treårsperioden. Det betyder att köpkraften hos de medel som avsatts för den del av biståndet som skall betalas i dollar har reducerats till hälften.

Det här är inte vårt fel, säger utrikesministern, men det är en viktig realitet som måste beaktas när vi skall bedöma värdet av våra biståndsinsatser.

En frysningsperiod av u-landsbiståndet i kronor räknat innebär att biståndet minskar i takt med inflationen. Jag noterade emellertid att Stig Alemyr här i dag förklarade att "0,93 % är den lägsta nivå vi kan acceptera". Det vore av värde, om utrikesministern uttalade sig om detta.

U-ländernas ekonomiska situation har under senare tid drastiskt försämrats, som utrikesministern framhållit i sitt interpellationssvar. Jag fäste mig också vid att utrikesministern sade att u-länderna försatts i en akut ekonomisk kris. Den viktigaste slutsatsen i svaret var att den bräckliga sociala och politiska situation som nu råder i u-länderna är grogrund för

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

militära omvälvningar och stormaktsingripanden. Krigsriskerna tilltar. Det har redan förekommit ca 150 väpnade konflikter med ca 30 miljoner dödsoffer sedan andra världskriget. Ett starkt och generöst u-landsbistånd från Sverige och andra länder är ett viktigt led i kampen för fred.

Världsbankschefen William Clausen, som nyligen besökte Sverige, sade enligt en tidningsartikel den 16 november 1983 att det blir svårare, om Sverige minskar sin andel av u-landsbiståndet, för det betyder att andra länder måste öka sina andelar. Men om Sverige lämnar sin ledande roll får andra länder träda fram och överta ledarskapet, tillade han.

Det finns emellertid en påtaglig risk för att Sveriges frysning av u-landsbiståndet leder till att andra länder i stället följer Sveriges exempel, särskilt om frysningen eller minskningen skulle upprepas för ytterligare ett eller flera budgetår.

Visst är en ekonomisk återhämtning i i-länderna en förutsättning för att förhållandena i u-länderna skall förbättras. Visst behövs en förbättring av den svenska ekonomin för förstärkta solidaritetsinsatser för behövande u-länder. Men trots allt är våra ekonomiska resurser och vår finansiella ställning så oändligt mycket bättre än u-ländernas. Det är därför inte försvarligt att i denna situation på u-landsanslaget göra en besparing som får så pass stora negativa verkningar, inte bara för u-länderna utan också för vår egen del. Det är min övertygelse att det inte bara kan skada vårt politiska anseende utan också våra ekonomiska relationer med den tredje världen, åtminstone på längre sikt.

I motion 139 anges att det är nödvändigt att finna finansieringsvägar för att biståndsvolymen skall motsvara 1 % av bruttonationalinkomsten. Det sägs också att dessa finansieringsvägar skall verka utjämnande i ekonomiskt avseende här i vårt land. Det har i motionen hänvisats till att förhållandevis måttliga ökningarna i den permanenta förmögenhetsskatten, i arvskatten och/eller i lyxskatten, framför allt på s. k. kemisk-tekniska preparat, skulle kunna ge de behövliga förstärkningarna på inkomstsidan. Reservanternas avstyrker motionen utan att själva anvisa några finansieringsvägar.

Utskottsmajoriteten säger att de negativa verkningarna för mottagarländerna bör kunna dämpas genom att biståndets kvalitet och effektivitet förbättras. Av intresse är att de negativa verkningarna inte bestrids. Det är också att märka att de enligt utskottet endast skulle dämpas men inte undanröjas. Detta kan inte heller ske genom en hänvisning till ett överskott, som finns, av outnyttjade anslag. Stig Alemyr har sagt att detta outnyttjade anslag uppgår till 1,5 miljarder. Det torde vara en för hög uppskattning. Huvuddelen av det outnyttjade anslaget, som inte avser katastrofhjälp, är redan in-tecknat i SIDA:s planering. Det har gjorts utfästelser om det till olika mottagarländer.

Det är av betydelse att dessa varningssignaler kommer till uttryck från socialdemokratiska ledamöter i kammaren. Vi representerar en stark opinion i arbetarrörelsen och inom den internationella solidaritetsrörelsen. Vi gör det i det goda uppsåtet att vara pådrivande i denna fråga. Oavsett utgången vid behandlingen av detta ärende är en frisk och öppen debatt av

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

stort värde för att uppnå den målsättning som alla inom vårt parti innerst inne eftersträvar och vill slå vakt om, nämligen enprocentsmålet för biståndet. Det är inte nödvändigt att först spara på utgiftssidan för att därefter nå enprocentsmålet vid en obestämt senare tidpunkt, utan det är i stället möjligt att redan nu uppnå enprocentsnivån genom att förstärka statens inkomster. Det kan, som jag tidigare framhållit, ske genom skattehöjningar på arv, förmögenhet och/eller lyxvaror, främst kemisk-tekniska preparat.

Små länder som Norge och Holland har redan överskridit enprocentsmålet. Vi har inte sämre möjligheter och resurser än dessa länder. Sverige måste återta sin tätplats som ett föregångsland för en progressiv u-landspolitik.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 139.

Anf. 142 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Svenskt bistånd till fattiga länder är både nytt och gammalt. Det kan sägas vara nytt därför att svensk statlig biståndspolitik inte har haft etablerade former i mer än drygt 20 år. 1962 inrättades nämnden för internationellt bistånd som sedermera avlöstes av biståndsorganet SIDA.

Men svenskt biståndsarbete har också traditioner och anor sedan förra seklet. Det var då svensk mission gick ut i praktiskt och konkret u-landsarbete, en tradition som nu mer än 100 år senare kanske är mer aktiv än någonsin.

Våren 1968 beslöt riksdagen efter flera års debatt och aktiv opinionsbildning, inte minst från politiskt liberala krafter, att en långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet skulle upprättas, innebärande att man skulle nå upp till en biståndsvolyms motsvarande 1 % av BNP.

Bakgrunden var att riksdagen 1962 hade fattat ett principbeslut att Sverige skulle lämna ett växande bistånd till de s. k. underutvecklade länderna. I ett brev i mars 1968 utfäste sig Sverige till FN att stegvis under tre år kraftigt höja det svenska biståndet, och 1971 gjordes en ny utfästelse gentemot FN. I mitten på 1970-talet uppnådde Sverige som första industriland FN:s biståndsmål.

Från folkpartiets sida har vi medverkat i detta delvis tunga arbete. Biståndspolitikerna har aldrig backats upp vare sig av egensinniga personer eller de politiska lycksökarna. Det fanns ändå i Sveriges riksdag ett tillräckligt starkt intresse för att frågan skulle drivas vidare.

Vid riksdagens u-hjälpsdebatt i maj 1968 sade dåvarande utrikesministern att riksdagen "ställer sig – därom är jag förvissad – i dag enhälligt bakom en politik som syftar att visa vårt folks känsla och solidaritet med de fattiga folken. Den politiken förestavas också av övertygelsen att vi lämnar ett bidrag i kampen för att uppnå och vidmakthålla fred i världen."

Vidmakthålla fred i världen, sade den dåvarande utrikesministern. Till hans kollega i dag, herr Bodström, skulle man kunna säga att om utvecklingsbiståndet betecknas som en fredsinsats skulle det omvänt kunna bli att freden undermineras om vi tar steg på den väg som regeringen föreslår.

Vi skall stå för det vi lovat, sade utrikesministern i sitt första inlägg i dag. Nominellt gör man det, så på det viset är det riktigt, men när det gäller löftet

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

om enprocentsnivån sviker regeringen.

Ett annat argument från regeringens talesman var att vi skall så snart vi kan försöka komma tillbaka till enprocentsmålet. Han sade att ökar vår tillväxt, så ökar det våra möjligheter att ge bistånd. Det är naturligtvis i sak riktigt, men det är väldigt sällan man hör socialdemokrater framföra ett sådant argument. Det kommer oftare från högerhåll.

Ambassadör Inga Thorsson sade i ett anförande 1970 beträffande biståndspolitiska insatser: "Vi får inte låta det stanna vid ord. Vi måste vidta åtgärder i de enskilda länderna som garanterar resultat. Dessa åtgärder måste ständigt omprövas och förbättras." Det är, herr talman, ord som har hög aktualitet också i dag.

Några socialdemokrater i denna kammare har tagit allvarligt på det här. Tyvärr ser de ut att vara för få för att förhindra den koalition av socialdemokrater och moderater som tänker gå på en nedrustningslinje.

Vår svenske statsminister Olof Palme har varit ute i världen och gjort betydelsefulla insatser, inte minst opinionsmässigt, till förmån för en utjämning i världen. Han har hållit många eleganta och lysande tal, både här i Sverige och på annat håll, tal där han har slagit fast hur viktigt det är att i praktisk handling visa att solidariteten bär. Politik är att vilja, har ju Olof Palme sagt. Men nu blåser det andra vindar. Det är tragiskt att konstatera att den viljestyrkan inte räckte till för Olof Palme den här gången. Han har fallit undan för snäva och egoistiska intressen. Det svenska biståndet är f. ö. inte så stort och omfattande att det kan påstås lösa de många och svåra problem som världens fattigdom och ojämlikhet utgör. Bekymret är att när vi minskar det svenska biståndet kan det bli en lång tid med neddragningar av just våra insatser.

Evert Svensson sade att han hade en förhoppning om att det skulle komma en tilläggsbudget. På den punkten är jag pessimistisk efter att ha lyssnat till utrikesministern här i dag. Regeringens talesman har inte gett några förhoppningar om en särskild tilläggsbudget. Men jag noterar ändå det svar som tredje vice talman Karl Erik Eriksson fick av utrikesministern beträffande de frivilliga organisationerna. Den noteringen måste jag uppfatta som ett klart löfte.

Skulle riksdagen bifalla regeringens förslag kommer mer eller mindre reaktionära krafter i andra industriländer att utnyttja detta för att hålla bistånden så små som möjligt. Att det är på detta sätt bekräftas av några uttalanden.

Rutherford Poats, ordförande för OECD:s biståndskommitté DAC säger: "Sverige har länge varit en av de främsta biståndsgivarna. När landet nu överger sin frontposition visar det andra att det inte längre vill försvara biståndet mot den ekonomiska krisen. Inflytandet från föregångsländerna får starka efterverkningar."

Pierre Bourgois, chef för FN:s utvecklingsprogram, UNDP, skriver: "Det svenska beslutet kan få kalla vindar att blåsa mot dem som funderat på att öka sina bidrag."

Nicolas Maro vid Kyrkornas världsråds biståndsavdelning uttrycker det på

detta sätt: "Om Sverige kan överge sin frontposition och sitt starka stöd för biståndet så kan alla andra tillåta sig att göra det också."

Men det är inte bara företrädare för de internationella hjälporganisationerna som är oroad över konsekvenserna av ett eventuellt bifall till förslaget om att överge enprocentsmålet. En massiv protestkör har hörts också i vårt land. Under innevarande dygn fastar ärkebiskopen tillsammans med ett tjugotal samfunds- och kyrkoledare för att visa sin solidaritet med mottagarna av biståndet och sitt avståndstagande mot förslaget.

Jag vet att många av oss i denna kammare dessutom har fått direkta reaktioner från många människor som är besvikna över vad de med rätta uppfattar som regeringens svek. Det är inte bara i riksupprop och i cirkulär från biskopar, kyrkor, ideella organisationer, fackliga rörelser, kvinnoförbund och ungdomar som detta kommer, utan det är också från våra hemorter. Många är de brev som har kommit till mig från Dalsland, Vårgårda, Asklanda, Lerum och Alingsås, för att nämna några. De har alla ett gemensamt: Slå vakt om biståndet, slå tillbaka de krafter som tappat sinnet för proportioner. Världens fattigaste lever under så hemska umbäranden, och detta drabbar huvuddelen av u-ländernas befolkning. Det går inte att jämföra det med svenska ekonomiska balansproblem eller den svenska välvärdnaden.

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att biståndet utformas både långsiktigt och noga genomtänkt. Oavsett storleken är kravet på att använda pengarna till mesta möjliga nytta alltid aktuellt. Att ett och annat misstag görs på det biståndspolitiska området får inte tas till intäkt för att vi gör mindre. Vi skall göra insatsen bättre, och vi skall göra mer. Sverige är inte längre bäst när det gäller biståndsinsatser. Föregående talare nämnde att Holland ligger före oss, och Norge är på väg att rejält dra ifrån oss då man ökar sitt bistånd under innevarande år. Sverige tappar tempo, och det kommer inte att finnas pengar för nya projekt som man så väl skulle behöva introducera. Det senare sagt av en SIDA-tjänsteman som jag talade med häromdagen. Det är ju inte så att fattigdomen och nöden i världen har minskat bara därför att vi i Sverige har levt över våra tillgångar. Det är inte de fattiga som skall ta på sig bördan av svensk ekonomisk obalans. Det är en liten börda vi bär, och därför är det mycket förpliktande då vi nu går till omröstning om inriktningen av och principerna för storleken på det svenska biståndet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1, som folkpartiet ställt sig bakom och som innebär att vi håller fast vid enprocentsmålet.

Anf. 143 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! I dag är det den 14 december – en dag av sorg och besvikelse i vårt land. Jag tycker också att det är en dov förstämning här i kammaren. Vi är många hundratusental människor som i det längsta väntat och trott att regeringen skulle komma med det förlösande ordet, att regeringen skulle lyssna på det väldiga engagemang som går ut över landet och inse folkets vilja.

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

Mitt i det svåra som äger rum här och nu finns en väldig glädje över det nya intresset för biståndet, över människors uppslutning kring enprocentmålet, över olika organisationers engagemang och över svenska folkets vilja över huvud taget till solidaritet. Det finns också en väldig glädje över de kristna samfundens engagemang och över alla namnlistor som man fått från små byar och tätorter i Hälsingland och Gästrikland. Vi är säkert många som i tysthet följt ärkebiskopens och andra kyrkoledares exempel och gått in i en fasta som en symbolhandling i protest mot frysning av biståndsanslaget.

Folket har på många sätt deklarerat sin solidaritet – men var finns den socialdemokratiska regeringens solidaritet? Det är allvarligt och djupt beklagligt, när ett parti på detta sätt sviker sina ideal. Hur skall vi från svensk sida i fortsättningen kunna gå ut i världen, i internationella fora, och tala om solidaritet med de svaga och fattiga i världen, hur skall vi kunna uppmana andra länder till en solidaritet som vi inte är beredda att visa själva?

Sveriges kvinnor har alltid haft ett starkt engagemang för solidaritetsfrågorna. Hundratusentals kvinnor har gått in i olika verksamheter för att stödja och bistå u-länderna och för att lindra nöd och svält bland utsatta barn. Kvinnoorganisationerna driver olika hjälpprojekt i u-länderna och försöker därmed ta sin del av ansvaret för de fattiga i världen.

Jag hade hoppats att riksdagens kvinnor i dag skulle kunna sluta sig samman i en gemensam solidaritetshandling. Tillsammans skulle vi kunna hindra frysningen – med stöd av centern, folkpartiet och vpk och också av några från Broderskapsrörelsen och andra socialdemokrater som visat här i kväll att de står för solidaritet. Det är kanske naivt, men jag vägrar att ge upp hoppet om en positiv utgång förrän jag ser voteringsciffrorna framför mig.

Låt oss följa upp Sveriges handlingslinje sedan länge! Låt oss inte i voteringen köra över folkviljan! Låt oss visa vår solidaritet med de miljoner människor i världen som lever på en nivå som är helt ojämförbar med vår höga standard! Låt oss göra vad vi kan och förmår för de fattigaste i världen!

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 144 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Det är ganska länge sedan jag slutade räkna breven, telefonsamtalen och alla direkta påstötningar om u-landsbiståndet. Men det är ingen tvekan om att vi nu skall besluta om en fråga som engagerar väldigt många. Det första brevet kom redan i september, och det gällde frågan om u-landskrediterna. Jag citerar ur brevet:

”Vi som skriver brevet arbetar med frågor om Jämställdhet och Internationell Förståelse som lärare och fortbildare.

Vi anser det vara viktigt att Sverige bibehåller sin trovärdighet och sitt engagemang för solidaritet med de fattigaste människorna i de fattigaste länderna i världen.

Riksdagen har fattat beslut om att Sverige skall avsätta 1 % av BNP, senare BNI till U-landsbistånd.

Nu ser vi i betänkande 1983:2 UD 'U-krediter, en del av vårt u-Landssamarbete' att förslag kommer att läggas om att räkna in både

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingssamarbetet*

bankernas kommersiella lån och statens U-krediter i 1 %-målet.

Det är ett svek mot oss enskilda och folkrörelseorganisationerna i Sverige, eftersom vi har ställt oss bakom innehållet i och utformningen av 1 %-målet i dess ursprung.

Detta har redan urholkats genom omräkningen från BNP till BNI, genom att man räknar in föregående års reserverade medel, genom devalvering m. m.

Vad värre är. Det vore ett svek mot dem, som på grund av sin fattigdom får bistånd som gåva av Sveriges folk.

Fattigdomen blir värre eftersom anslaget minskar. Dessutom finns det risk att katastrofhjälpsanslaget minskar.

Skall de fattigaste 15 länderna i världen vara med och 'fixa' det svenska budgetunderskottet?"

Sedan följer några frågor som brevskrivarna ville ha svar på. Jag har citerat brevet för att kammarens ledamöter skall få ta del av det engagemang som bl. a. en grupp lärare i Skaraborg givit uttryck för.

I fredags kväll anordnade en liten stiftelse, som jag har förmånen att vara ordförande i, en konsert till förmån för ideellt hjälparbete på Sri Lanka. Publiken i den fullsatta salongen, som fick lyssna till modern musik av en grupp unga kristna musiker som kallar sig "SALT" och som f. ö. ställde upp helt utan ersättning, bestod till 95 % av ungdomar. Den unga publiken bidrog med entréavgifter och kollekt till en ansevärd summa att sända till hjälp för dem som saknar både mat, arbete och medicin för att klara livsuppehållet.

Riksdagskolleger! I vårt uppdrag ingår att lyssna till dem vi företräder. I den här frågan måste vi lyssna till våra uppdragsgivare och fatta beslut med både hjärta och hjärna.

En verkligt allvarlig sida av problemet med det reellt minskade biståndet är att just de enskilda organisationerna kan bli drabbade. Av de 6,6 miljarder som biståndet utgör går i dag 215 miljoner till enskilda organisationer. Vi vet alla, och det är omvittnat av beskickningar och SIDA-folk, att den hjälp – inte minst katastrofhjälp – som förmedlas den vägen är det mest effektiva biståndet. Det är ett hån mot idealiteten om dessa nu skulle drabbas av reala nedskärningar i stället för befogade bidragsökningar. Om riksdagen nu beslutar som regeringen föreslagit och som utskottet tillstyrkt, kommer många ideellt arbetande organisationer och enskilda att uppleva riksdagsbeslutet som slag på redan liggande.

Jag känner många ideellt arbetande människor, framför allt missionens folk. Jag vet att många av dem – inte minst de unga – kommer att fortsätta den kamp för rättvisa i världen som kännetecknat unga idealister i alla tider. Jag hoppas att rättvisan skall segra även i denna fråga, för det är en fråga om rättvisa i världen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 i utrikesutskottets betänkande nr 8.

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

Anf. 145 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Inte någon gång tidigare under mina – snart sju och ett halvt – år i riksdagen har jag fått så många brev, telefonsamtal och personliga uppvaktningar som när det gäller regeringsförslaget att dra ner biståndet till de fattiga folken.

Det är en tragik att inte majoriteten av Sveriges riksdag förmår uppfatta och uppskatta detta stora engagemang från en bred folkopinion. Det klagas och klankas på att svenskarna är egoister och värnar om sitt eget till varje pris. Det sägs ibland att organisationer och stora intressegrupper driver regeringen framför sig, till förmån för egna ståndpunkter och ställningstaganden, till förmån för egna medlemsgrupper. I den här frågan tror jag att majoriteten svenskar är engagerade för andra – och det är glädjande.

När regeringen nu föreslår nerdragning av biståndet från den tidigare överenskomna nivån på 1 % av bruttonationalinkomsten, kommer protester från alla tänkbara håll.

Kyrkor och samfund protesterar, och enskilda kristna församlingar och ungdomsgrupper instämmer. I många fall ligger det hundraåriga traditioner av missions- och u-landsinsatser organiskt invävda i kristna församlingar och enskildas engagemang för ett bibehållet och även utökat statligt bidrag till den sedan länge med insamlade medel bedrivna verksamheten i länder i tredje världen.

Protesterna och deklARATIONERNA grupperar sig ofta kring ett antal punkter.

1. Alla partier har varit överens om enprocentsnivån. Det är ett stort svek att överge det uppsatta målet i ett läge då skillnaderna i levnadsstandard i-land kontra u-land ständigt växer.

2. Sänkningen av biståndet förstärker valutaförluster i biståndet. Insatserna minskar obevekligt.

3. Sverige har tidigare gått i spetsen för biståndsgivning till de fattiga folken. Nu oroas man inom andra givarländer över att Sverige börjar tappa taget. Det försvarar för dessa länder att upprätthålla en opinion för ökad hjälp.

4. Sänkningen skall vara tillfällig, enligt regeringens anmälan till riksdagen. Men det torde bli ytterligt svårt att på nytt erövra enprocentsmålet. Sänkningen kan beräknas spara 400–500 milj. kr. i statens budget. För att i nästa omgång återgå till enprocentsmålet kommer det kanske att krävas en ökning på bortemot en miljard. Den gången kommer det att behöva skapas en ny opinion för ökad internationell solidaritet. Det är förödande att regeringen inte förstår att en stor del av svenska folket är beredd att hålla fast vid enprocentsmålet i biståndsgivningen.

Herr talman! Jag känner det angeläget att till riksdagens protokoll läsa in några satsar ur några av de skrivelser som kommit till mig och till alla andra riksdagsledamöter, förmodar jag.

Över 250 ordförande för Svenska missionsförbundets lokala församlingar var samlade ett par dagar i början på december. Jag deltog själv i den konferensen. I ett uttalande står det bl. a.: "När enprocentsmålet för svenskt bistånd fastställdes betraktade de svenska kyrkorna detta som ett viktigt

första steg mot ökad solidaritet med u-länderna. Detta synsätt var naturligt då kyrkorna genom sitt eget arbete hade många kontakter med tredje världen. Det hängde också samman med tron på den Herre som förklarar sig sänd med glädjebud till de fattiga, befrielse för de fångna och syn för de blinda.”

Vidare skriver man; ”Vi stöder försöken att åstadkomma balans i den svenska ekonomin men vänder oss emot att detta kommer att drabba dem i världen som redan är fattigast. Dessutom utgör detta steg ett allvarligt hot mot trovärdigheten i den svenska politiken och minskar våra möjligheter att påverka andra länder till ökade biståndsinsatser.”

I dessa formuleringar instämmer många andra kyrkor, samfund, församlingar och organisationer liksom enskilda.

Samtliga biskopar i svenska kyrkan, Svenska ekumeniska nämnden, samtliga missionsledare i samfunden inom Sveriges Frikyrkoråd och pingst-rörelsens predikantvecka i början på december 1983 samt Lutherska världsförbundets svenska sektion instämmer i följande avslutande sats i en skrivelse:

”Vi vet att det finns en mycket stark opinion till förmån för biståndet. Stödet för biståndet går över samfundsgränser, partigränser och blockbildningar. Vi vädjar därför till varje ledamot av den svenska riksdagen att besinna sitt personliga ansvar och slå vakt om bibehållandet av en procent för det svenska biståndet.”

Det riktiga i denna bedömning understryks av att praktiskt taget alla ledarkommentarer är positiva till bibehållandet av enprocentsmålet. Det finner man när man läser svenska tidningar. Moderata Norrköpings Tidningar i mitt hemlän – oftast mycket partitrogen – skriver:

”Överflödssamhället har sannerligen råd att ge den skärv som en procent av bruttonationalinkomsten innebär, till de fattiga folken och nödlidande länder!”

Ett annat exempel på att stödet för biståndet finns i alla delar av Organisationsverige är uttalandet från Statstjänstemannaförbundets kongress i slutet på november månad i år. I detta uttalande sade man bl. a.:

”Vi protesterar mot regeringens urholkning av det svenska u-landsbiståndet! Det är fel att låta åtstramningspolitiken gå ut över folken i fattiga länder!”

År 1978 gjorde jag, med stöd av riksdagens stipendium för studieresor, en tre veckors resa i Zaïre och Kongo-Brazzaville. Jag besökte missionsstationer, där svenska missionärer för bortemot hundra år sedan arbetat fram ett första skriftspråk för vissa afrikanska stamspråk. Där rullade nu ambulanser, hälsovårdscentraler, som till 90 % betalats med SIDA-pengar.

Där såg jag resultat av den legendariske baptistmissionären Arvid Svärds arbete.

Där mötte jag en pingstmissionär, Linnéa Halldorf, som kom till Östafrika i september eller oktober månad 1925 – hon kom inte ihåg så noga. Hon har väl förvaltat insamlade offermedel från vännerna i Sverige, som hon sade. Nu gladdes hon åt det stöd svenska staten ger till brunnar, byggnader,

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

dieselmotorkraftverk, vägar, flygfält för missionsflyget och frivilligarbetare.

För dessa, som ser nöden, är med de fattigaste bland de fattiga i livssituationen, lever i och lindrar nöden, är det obegripligt att Sverige skulle vara i ett sådant nödläge att det är nödvändigt med neddragningen av u-landsbiståndet. Jag kan, herr talman, inte befria mig från känslan att det trots allt är vilja som det till allra största delen beror på när det gäller den här frågan.

Jag yrkar bifall till reservation 1 i utrikesutskottets betänkande 1983/84:8.

Anf. 146 FILIP FRIDOLFFSSON (m):

Herr talman! I likhet med flera tidigare talare i debatten har jag frikyrkobakgrund. Jag känner väl till hur man i de kretsarna ser på dessa frågor. Men jag måste direkt deklarerat att jag inte är så helt ense med de tidigare talarna om vilka konsekvenser beslutet kommer att få, därest man fastnar för utskottsmajoritetens ställningstagande.

Att hjälpa nödlidande människor är något som aktivt kristna anser vara en utomordentligt viktig uppgift – en livsuppgift, höll jag på att säga. Det gäller naturligtvis i första hand att hjälpa de fattiga och nödlidande människorna i u-länderna.

Jag vill också understryka – det har många tidigare gjort – att den missionsverksamhet som kyrka och samfund bedriver i u-länderna är lysande bevis på det engagemang för uppgiften som finns bland de kristna. Därför tycker jag inte att det är märkligt att kyrkans folk med stort intresse följer riksdagsbehandlingen av frågan om biståndet till de fattiga folken.

Men tyvärr, herr talman, har biståndet och dess omfattning fixerats till ett procenttal – 1 % av bruttonationalinkomsten är den magiska siffran. Debatten gäller praktiskt taget uteslutande, om vi ska ge 1 % av BNI i bistånd eller inte. Politiker emellan diskuteras enprocentsmålet, massmedia emellan likaså. När man det målet verkar allt vara bra. Att man stannar vid 0,95 %, 0,97 % eller 0,93 % accepteras inte. Den som driver den linjen resonerar cyniskt och omoraliskt! Nej, 1 % av BNI skall det vara!

Egentligen är det fantastiskt att man så litet diskuterar och bryr sig om innehållet i hjälpen – huvudsaken är enprocentsmålet. Jag kan inte begripa, herr talman, hur man kan komma runt frågan om hur pengarna används. I propositionen tas effektivitetsaspekten också upp.

För mig och moderaterna är innehållet i biståndet mycket viktigt. Om vi satsar 1 % av BNI och en del av pengarna går till tveklaktiga projekt, är det missriktad hjälp som inte kommer de fattiga och hjälpbehövande till del.

Jag skrev häromdagen i tidningen Dagen en artikel, där jag framförde de synpunkter som jag här har torgfört. Det blev rejält korsdrag!

Man har här talat om de många brev och telefonsamtal som man har fått. Jag har också fått många sådana. Jag har fått en mängd telefonsamtal från medlemmar inom frikyrkan som verkligen är intresserade av missionsarbetet och som tyckte och tycker att mina synpunkter var ord i rättan tid.

När vi diskuterar hjälpen till de fattiga folken är det, som det har varit här i kväll, känslor med. En del blir väldigt ledsna, en del blir uppskärade, andra

irriterade. Ibland tror man att man är på en kyrkokonferens!

Jag tycker detta är ganska naturligt – just den fråga som vi nu diskuterar intresserar kyrkornas och frikyrkornas folk. Det är bra att vi i riksdagen har många från de kretsarna i samhället som kan torgföra de synpunkter man där har. Men låt mig, herr talman, understryka att vi från moderat håll alltid varit vakna för de frivilliga, enskilda organisationernas mycket viktiga arbete. Vi har år ut och år in yrkat på högre bidrag till de frivilliga organisationerna. Men då har vi inte fått stöd.

Tredje vice talmannen ställde en mycket intressant fråga till utrikesministern om ett ökat stöd till de enskilda organisationerna. Vid vårriksdagen ställde vi ett sådant yrkande. Mig veterligt röstade icke en folkpartist, icke en centerpartist för ett högre bidrag till de enskilda organisationerna. Det var intressant att höra utrikesministerns positiva inställning. Socialdemokraterna har ju varit den verkliga bromsklossen när det gällt att stoppa förslag om ökade medel till de fria samfundet.

Jag tror, herr talman, att vi skall lugna ned oss litet grand i den här debatten och fråga oss om vår u-hjälp verkligen är effektiv och innebär ett stöd för de behövande, dvs. de fattiga och utslagna. Om vi använder de fonderade 1,5 miljarder kronorna och ser till att hjälpen blir effektiv, då tror jag att en tillfällig frysning av biståndsnivån icke resulterar i att någon stackars fattig människa i u-land svälter ihjäl. Jag tror att vår hjälp blir lika effektiv och bra som om vi uppfyller enprocentsmålet, som vi har röstat igenom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen i utskottets betänkande.

Anf. 147 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Filip Fridolfsson säger att han har fått uppmuntran och tillrop om att det var ord i rätten tid. Tyvärr måste vi konstatera att det kan blåsa kallt också i kyrkorna. Innehållet i deras hjälp är riktigt, javisst. Men det står inte i konflikt med att också vi här i riksdagen tar ett ansvar för och gör parallella insatser med vad kyrkorna och frivillorganisationerna utträttar. Därför tror jag det är djupt olyckligt med ett utspel där man sätter frivilliginsatserna och de statliga insatserna i ett motsatsförhållande till varandra.

Sedan är Filip Fridolfsson konfunderad för att inte säga irriterad över det magiska enprocentsresonemanget och menar att det är ett ytligt sådant. Ja, det är klart att det kan bli nog så ytligt om man enbart fixeras vid det. Men det har inte sagts i kammaren att det enbart handlar om det. Det har mera talats om att det skulle vara en etapp på vägen mot ett större ansvar. Vi har tidigare i kväll sett den spricka som finns inom det socialdemokratiska partiet. Jag ser det, herr talman, som mycket positivt att det finns socialdemokrater från kvinnoförbundet, ungdomsförbundet och broderskapsförbunden som tar upp kampen när det blåser snåla vindar i biståndsfrågan.

Jag kan avslöja för kammaren att jag hyste en förhoppning om att det också kunde finnas en liten ljuspunkt – eller kalla det gärna spricka – också i moderata samlingspartiet. Men där är motståndet väl sammanhållet. Mode-

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

rata samlingspartiet kan inte beskyllas för att i den här frågan inte ha varit konsekvent. När det gäller att hålla tillbaka biståndsinsatser finns alltid moderaterna med.

Anf. 148 FILIP FRIDOLFSSON (m) replik:

Herr talman! Det är ju trist att det jag tidigare har sagt uppfattas som att vi moderater vill åstadkomma en biståndshjälp som drabbar de fattiga på ett olyckligt sätt. Det vill vi inte alls. Vårt förslag är att man med hjälp av det reservationsanslag som finns under en övergångstid kan bedriva en effektiv biståndspolitik. Det är det första jag vill säga. Det andra gäller utspelet – detta vackra ord – om de fria organisationerna mot de statliga bidragen. Jag tog upp den saken i samband med tredje vice talmannens direkta fråga till utrikesministern huruvida de frivilliga organisationerna borde få mer pengar. Jag trodde att alla i den här kammaren var överens om vikten av att de får så mycket pengar som möjligt.

Allra sist: De som har ringt mig och sagt att det var ord i rättan tid har syftat på frågan om biståndsmedlens effektiva och korrekta behandling och placering i biståndsprojekt som ger den bästa effekten. Inte heller på denna punkt borde det väl råda några motsättningar mellan Elver Jonsson och mig.

Anf. 149 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Javisst är det ett märkligt resonemang att tala om en övergångstid då vi skall ha en effektiv u-hjälp.

Det sägs på sina håll att det väl inte är någon katastrof om vi håller tillbaka litet, men katastrofen är redan ett faktum. Det är därför som det är så tragiskt att vi över huvud taget skall behöva ha en debatt om att hålla tillbaka, då vi borde förenas i en diskussion om hur vi skall öka biståndet och göra det starkare och bättre.

Visst betyder det mycket vad det är för innehåll i och kvalitet på den biståndspolitik som vi för och vilken inriktning den har. Jag har inte förnekat det. Och jag har uppfattat att man i utskottet på denna punkt är ense – man vill effektivisera och förbättra. Men det är självfallet inte heller ointressant vilken volym i kronor och ören som det handlar om. Mycket av det goda som skall göras – och som jag hoppas att Filip Fridolfsson vill vara med om – kostar ändå en massa pengar. Det kostar särskilt mycket i den valutasituation som vi nu befinner oss i. Det har här i kammaren omvittnats hur biståndet har urholkats.

Jag måste vidhålla mitt tidigare påstående om att det moderata resonemanget om effektivitet alltid har tagits till intäkt för att i någon mån pruta på denna insats.

Anf. 150 FILIP FRIDOLFSSON (m) replik:

Herr talman! Elver Jonsson säger att katastrofen är ett faktum. Jag vägrar att acceptera den rubriceringen på det ståndpunktstagande som vi från moderat håll har gjort i biståndsfrågan. Vi anser icke att det är någon katastrof. Vi tror icke det kommer att drabba de fattiga folken om man röstar

på reservationen 2. Av motiveringen i denna reservation framgår klart moderaternas ståndpunkt.

Nr 47

Onsdagen den
14 december 1983

Anf. 151 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag har lyssnat på denna debatt sedan den började klockan halv åtta, dvs. i nära tre och en halv timmar. Av dem har väl tre timmar anslagits till försvar av ett fasthållande – under alla omständigheter – vid enprocentsmålet. Tyvärr har ingen av alla dessa energiska försvarare övertygat mig. Jag respekterar alla engagerade inlägg från det hållet, men det är ändå lätt att peka på vissa ofrånkomliga fakta.

Utgångsläget är, som utrikesministern sade, att vi har en ekonomi som befinner sig i kris. Vi måste spara, även på biståndsanslaget. Därför föreslår regeringen att vi inte skall öka anslaget nästa budgetår.

Det viktigaste är att få Sveriges ekonomi i balans. Jag skall här peka på en sak. Under 1983 beräknas nationalprodukten öka med ca 1 %. Om vi snabbt får i gång ekonomin och kanske kommer upp i en 3-procentig ökning av BNP, då betyder denna ökningstakt på två procentenheter att anslaget till u-hjälpen automatiskt ökar med ca 130 milj. kr. Om Sveriges ekonomi genom att man gör någonting aktivt kommer i balans tre år tidigare än vad som annars skulle ha blivit fallet får man alltså denna automatiska ökning av u-landshjälpen på ca 400 milj. kr. Det är det andra sättet att angripa problemet på, och då får man detta resultat.

Motståndarna här vill i stället att vi på en gång skall spara 400 milj. kr. på något annat. Vi däremot säger att det viktigaste är att ekonomin kommer i balans för att sedan få ett successivt ökat u-landsbistånd. Så mycket gör det faktiskt, och det kan ju plötsligt bli ett uppsving, i varje med hänsyn till den låga nivå vi har haft.

Det är en sak till jag vill peka på – Filip Fridolfsson var också inne på den – nämligen att enprocentsmålet är väldigt luddigt. Det må ha sitt symbolvärde, men som ekonom är jag ändå intresserad av att fråga mig: Vad får vi då för denna enhet? Det är otroligt svårt att säga det. Jag skall bara peka på en sak, eftersom ingen har gjort det. Läger man samman alla de hinder som i-länderna skapar för en ökad efterfrågan på produkter från u-länderna, så är det inte alls säkert att det blir fråga om någon nettoöverföring från de rika länderna till de fattiga. Vi skulle mycket väl kunna få en bättre effekt, om vi slopade alla regleringar av importen från u-länder och fick importera fritt, och då skulle de hjälpas mer än genom innehållet i enprocentsmålet. När ni som slår vakt om enprocentsmålet inte slår vakt om att vi bedriver en handelspolitik som underlättar för u-länder att exportera till oss förverkar vår handelspolitik effekten av enprocentsmålet.

Herr talman! Slutligen, innan alla hinner bli alltför irriterade: Karl Erik Eriksson kom in på sin mor, och det har han säkert anledning att göra. Hon gav honom två råd, och det ena var: Rösta aldrig på något som gör det sämre för de fattiga i världen.

Nej, men det finns ingenting som säger att det blir sämre för de fattiga i världen därför att biståndet nu blir 0,93 % i stället för 1 %. Jag tror att Karl

*Begränsning av ut-
gifterna för utveck-
lingsarbetet*

Erik Eriksson är helt enig med mig om att det avgörande givetvis är effekten. I denna åtstramning ligger en uppmaning till SIDA att effektivisera biståndet – en effektivisering som man kanske inte annars hade fått. Ingenting säger alltså att de fattiga på något sätt vare sig betalar detta eller får det sämre, utan det kan kompenseras i denna situation – man kan inte göra det hur många gånger som helst, givetvis – med en effektivare u-hjälp. Då är det inte svårt att rösta på det förslaget även med det löfte som Karl Erik Eriksson gav till sin mor.

Anf. 152 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag sade att jag skulle tala mycket personligt, och det gjorde jag. Jag tänkte att det skulle bli intressant att se vem som skulle gå upp och raljera över det, men jag hade inte trott att det skulle vara professor Hugo Hegeland.

Vad jag inte begriper, det är varför man inte kan effektivisera u-hjälpen på en högre bidragsnivå. Varför skall man behöva sänka den för att effektivisera den? Kan professorn tala om det för mig?

Anf. 153 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Visst kan man effektivisera biståndet på en högre nivå; det är helt riktigt, och det är ett bra argument. Att jag inte hävdar det nu beror på att vi först måste se till, att Sveriges ekonomi kommer i balans. Då kan vi komma upp på den högre nivån när det gäller u-landsbiståndet.

Anf. 154 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tar till orda så här sent, men jag får skylla på Filip Fridolfsson m. fl. bakåtsträvare i det här viktiga ämnet.

Det här resonemangent innebär – tredje vice talmannen var också inne på det – att man så fort man talar om storleken på biståndet glider ifrån saken och börjar tala om kvalitet. Det handlar trots allt om 400 miljoner eller mindre för de fattiga människorna, och det kan man inte prata bort. Det är helt riktigt som tredje vice talmannen säger, att effektivisera skall vi göra, men vi skall givetvis göra det på en så hög nivå som möjligt och inte på en sänkt.

Den katastrof som enligt Filip Fridolfsson inte skulle vara ett faktum är ju den katastrof som verkligen sker. Det handlar inte om 400 miljoner, utan det är en katastrof i världen att orättvisorna är som de är. Det är den katastrofen det handlar om, och begriper man inte det, då spelar det ingen roll med 400 miljoner mer eller mindre. Det finns alltså tillräckligt många fattiga för både 2 och 3 % i bistånd från Sverige. Det är det vi måste komma ihåg. Vi kommer aldrig att slå huvudet i något tak i det här sammanhanget. Det finns en nöd som räcker till för allt som vi kan avstå.

Det har sagts att en del av pengarna används fel. Det här är i så fall inte det enda område man kan peka på där pengar används mindre effektivt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av bostadsutskottets betänkande 12.)

Anf. 155 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera försvarsutskottets betänkande 7 om utgiftsbegränsande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för punkterna 1 och 2. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande båda punkterna i betänkandet.

Utgiftsbegränsande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde

Anf. 156 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Vi skall nu övergå till att tala om besparingar inom militärapparaten. Då blir det kanske inte så stor köbildning till den här talarstolen som nyss var fallet. Samma personer som nu i flera timmar engagerat har talat sig varma för att öka biståndet med 400 milj. kr. kommer gladeligen att rösta för åtskilliga miljarder till ett nytt svenskt stridsflygplan. Så är det när det talas om att spara i Sverige. Detta är vi vana vid sedan lång tid tillbaka.

Den militära sektorn klarade sig mycket lindrigt undan de borgerliga regeringarnas olika sparpaket. Man inskränkte sig till att uppskjuta några kasernreoveringar och några befästningsbyggen uteblev. I övrigt fick militären behålla sin pott obeskuren.

Det förslag vi nu skall ta ställning till har framställts av regeringen och försvarsministern som det enda möjliga. Man kan inte skära ner mer än man redan har gjort sågs det från den militära sektorn. Man hänvisar till att ramen tidigare har sänkts av socialdemokraterna. Man hänvisar också till att det rationaliseras så effektivt och bra inom det militära försvaret här i Sverige. Då kan det väl sägas att sänkningen av ramen med ett par miljoner kronor, när det här rör sig om miljardbelopp, är ganska blygsam. Det är kanske inte mycket mer än felräkningspengar det heller.

När det gäller rationaliseringarna är det väl lämpligt, som vi har gjort i vår motion i det här ärendet, att ta upp vad FRI, försvarets rationaliseringsinstitut, har sagt om rationaliseringarna inom den militära sektorn. Det finns en hel del att säga om detta. FRI:s chef har med ganska stor skärpa påtalat tendenser till överplanering, speciellt inom flygvapnet där man som vanligt ser till att lägga planerna så, att man först och främst gott och väl täcker in det man vet att man skall få. Sedan förväntar man sig att man skall få litet till. Om man år efter år fortsätter med ett sådant förfarande är det ju mycket svårt att få anslagen att räcka till.

Problemet i det svenska försvaret och den svenska säkerhetspolitiken

Nr 47

Onsdagen den
14 december 1983

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

Onsdagen den
14 december 1983

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

ligger på ett mycket högre plan och på en mycket viktigare nivå än att gälla några miljoner hit eller dit i en militärbudget som ganska snabbt nalkas 22 miljarder kronor per år.

Materialkostnader, teknik och forskning tar allt större potter av anslagen, och Sveriges ambitioner att försöka hålla den försvarsstruktur som vi nu har går allt snabbare mot ett oundvikligt val, som vårt parti har påpekat ganska länge. Vi har hela tiden sagt att snart måste Sverige välja mellan att försöka upprätthålla en flygplansproduktion typ JAS och skrota värnpliktsförsvaret eller att behålla detta, som andra i de flesta sammanhang säger sig slå vakt om.

Nu kommer signalerna. Nyligen fick vi läsa i tidningarna att den utredning som under Roland Brännströms ledning jobbar med värnpliktens framtida utformning säger att vi kanske måste börja skära i värnplikten. Det blir väl något slags B- eller C-lag av värnpliktiga, som skall ha en tremånaders snabbkurs och sedan bemanna våra lokalförsvarsförband, och elitsoldater som sätts i bättre förband. Så är vi på väg mot en struktur som inte är folkförsvarsinriktad, som inte bygger på hela folkets deltagande utan mer och mer nalkas ett yrkesförsvaret.

Varför får vi denna utveckling? Jo, därför att man vill ha JAS-projektet, det är vad det handlar om. Vi kommer att bli tvungna att välja, och det ganska snart.

JAS är, som vi har sagt flera gånger, en ekonomisk katastrof för det svenska neutralitetsförsvaret. Det är ett hot mot alliansfriheten. Det binder oss till NATO och till västmakterna på ett helt oacceptabelt sätt. Det är alltså en katastrof både ekonomiskt och ur de här andra synpunkterna.

Det finns enligt vår uppfattning en annan väg att gå när det gäller det svenska totalförsvaret. Vi behöver naturligtvis ett nationellt försvar. Vi är från vårt partis sida också villiga att satsa mycket stora summor på ett totalförsvaret i Sverige. Men vi är inte villiga att ställa upp och stödja ett projekt som JAS, som för det första göder flygindustrin i Sverige utan att ge särskilt mycket tillbaka i form av sysselsättning eller annat och för det andra urholkar vår alliansfrihet och binder oss allt kraftigare till en av de två stora försvarsallianser som finns i världen i dag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vår motion.

Anf. 157 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Det är ju ingen nyhet att vpk vill ha minskade försvarsanslag. Det är heller ingen nyhet att vpk vill ha vad de kallar ett folkförsvaret, men utan egentligt materiellt innehåll – med andra ord ett dåligt försvar som inte kan fylla sin uppgift att vara fredsbevarande. Man skulle vilja fråga vpk: Tänker ni ge upp luftrummet utan att över huvud taget använda er av flygvapnet, eftersom ni inte vill förnya det svenska flygvapnet?

Men, herr talman, jag skulle främst tala för den reservation som representanter för de tre borgerliga partierna i försvarsutskottet har till betänkandet 7, där vi går emot en reducering av försvarsprisindex.

Systemet med priskompensation av det militära försvaret och civilförsva-

ret utom skyddsrum bygger på ett särskilt index, det s. k. försvarsprisindex. Beslut om utformningen av detta fattades i samband med försvarsbeslutet 1982. Index är sammansatt av dels kostnadsprisindex, dels ett löneindex, och avsikten med det nya systemet för indexering var att man på ett bättre sätt skulle kunna ge en rättvis priskompensation till försvaret.

Tyvärr har inte heller detta index visat sig kunna ge genomslag för t. ex. stora valutaförändringar. Ändå är försvarsprisindex ett väsentligt instrument för att möjliggöra en långsiktig och stabil planering inom försvaret. Detta vidimeras också av försvarsministern, som i propositionen skriver: "Under normala förhållanden bör därför förändringar inte göras i prisregleringssystemets principiella uppbyggnad under löpande försvarsbeslutsperiod."

Trots detta föreslår regeringen nu att priskompensationen för år 1984 maximeras till 4 %, även om inflationsnivån skulle bli större. Och det finns i dag inga tecken på att inflationen skulle komma att begränsas enligt det socialdemokratiska önsketänkandet.

Man kan också fråga sig: Vad kommer att gälla för 1985 och åren därefter? Kommer index då att såsom utgångsvärde ha det lägre värde som medgivits för 1984 eller det egentliga FPI-värde som skulle råda utan det ingrepp som nu görs? Ett klart besked på den punkten önskas.

Försvarets ekonomi är mycket pressad och det materiella och personella innehållet i Försvarsbeslut 82 är hotat på flera punkter. Sker inte betydande medelstillskott till försvaret, kan inte Försvarsbeslut 82 eller ens 1983 års beslut fullföljas.

För att noggrant gå igenom problemen har regeringen tillsatt en särskild parlamentarisk beredningsgrupp. Att i det läge som här beskrivits maximera försvarsprisindex på det sätt som regeringen har föreslagit kan inte accepteras. Det kommer att urholka försvarsanslagen ytterligare och öka osäkerheten i försvarets långsiktiga planering.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den borgerliga reservationen till utskottets betänkande.

Anf. 158 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Olle Aulin pratar strunt. Som jag sade tidigare är vi från vpk villiga att satsa avsevärda belopp på ett svenskt totalförsvar. Men det är inte någon säkerhetshöjande faktor att ha exempelvis 400 flygplan, antingen det nu är JAS eller någonting annat.

Olle Aulin vet säkert en hel del om underhållssäkerhet. Han vet säkert också en hel del om de förlustsiffror i fråga om flygplan som uppstår i ett modernt konventionellt krig. Det kommer inte att finnas särskilt många JAS-plan eller andra flygplan kvar efter en eller en och en halv veckas strider. Vad skall vi då slåss med? Vi kan inte ersätta planen. Vi kommer att stå utan dem. Alltså har vi då slängt ut en massa miljarder i förväg utan att på något sätt ha höjt vår säkerhetsnivå särskilt mycket.

Sedan måste vi slåss utan flygplan. Då har vi inte satsat några pengar på ett sådant försvar. Det är den springande punkten. Därför borde man inse att JAS är en gökunge i det svenska totalförsvarsboet, som äter ut alla andra

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

försvarsgrenar och gör Sverige betydligt mer sårbart än det annars skulle behöva vara.

Anf. 159 OLLE AULIN (m) replik:

Herr talman! Var och en som följer den militära utvecklingen och ser på de många krig som dess värre har förekommit efter andra världskrigets slut inser nödvändigheten av att man kan försvara också sitt luftrum. Oswald Söderqvists inlägg nyss här tyder på en defaitism och uppgivenhet som är beklämmande.

Anf. 160 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Det är precis tvärtom. Jag är inte alls defaitist eller uppgiven. Jag tycker vi mycket väl skall ha ett starkt totalförsvar. Men jag vill inte ha det totalförsvar som Olle Aulin vill ha, ett försvar som är beroende av att Nato kan skicka oss reservdelar eller träda in när våra amerikaniserade plan har skjutits ned. Det är väl vad Olle Aulin räknar med, men det gör inte jag. Jag räknar med ett svenskt försvar.

Anf. 161 OLLE AULIN (m) replik:

Herr talman! Oswald Söderqvist vet mycket väl att en stor del av JAS-planet tillverkas i Sverige. Alternativet hade ju varit att köpa ett plan på hyllan för att få ett billigare plan. Oswald Söderqvist vill över huvud taget inte ha ett flygvapen. Det tycker jag är beklämmande.

Anf. 162 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Regeringen föreslår riksdagen att godkänna vissa riktlinjer för begränsning av automatiska utgiftsökningar beträffande det militära försvaret och civilförsvaret. Detta skulle gälla under år 1984. Under detta år skall ett index användas som följer försvarsprisindex upp till 4 %. Skulle inflationsnivån bli högre, kommer inte försvaret att kompenseras. Vad detta innebär i miljoner kronor räknat framgår av utskottsbetänkandet på s. 2.

1982 års försvarsbeslut innebar att man gav försvaret en god stadga i planeringen genom att införa ett mera rättvisande priskompensationssystem. Tyvärr måste det nu konstateras att försvarsekonomi är ytterst pressad och att innehållet i 1982 års försvarsbeslut ser ut att vara hotat på flera avsnitt. Det nya priskompensationssystemet gav inte den säkerhet som man räknade med.

Försvarsministern har tillsatt en parlamentarisk grupp som skall gå igenom problemen noggrant. Ledamöterna i gruppen är knutna till försvarsutskottet. Trots detta har försvarsministern i proposition 1983/84:40 föreslagit att försvaret endast skall kompenseras för inflationen upp till 4 %.

Personalen inom de olika försvarsgrenarna har gjort uppoffringar för att spara, detta för att vi skall kunna behålla den krigsorganisation som statsmakterna har beslutat om. Trots detta får man kanske inte behålla det antal flygdivisioner som beslutats. Kanske får man inte heller ett bättre pansarvärn, som man länge har planerat för. Det känns deprimerande för

alla som gör uppföringar, då dessa knappast blir till någon nytta, om det inte ges kompensation för kostnadsökningarna.

Det kan också visa sig vara orationellt med hänsyn till planeringen inom försvaret. Missvisande priskompensationssystem har tidigare lett till felaktiga beslut inom försvaret. I slutet av ett budgetår kan följden bli oplanerade inköp, och sådant kan medföra stora skador på ett system. Försvaret måste ges förutsättningar att planera för sin verksamhet. Folkpartiet kan inte acceptera den föreslagna metoden för begränsningar av försvarets automatiska kostnadskompensation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation som är fogad till utskottsbetänkandet.

Anf. 163 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! Det har framförts önskemål om både mer pengar och mindre med pengar till försvaret. Låt mig konstatera följande.

Det finns inget annat område inom den statliga verksamheten som har åtagit sig att spara och rationalisera så mycket som just försvaret. Vi har sagt oss att det bör kunna sparas 8 miljarder kronor under den närmaste tioårsperioden, vilket kommer att gå ut över såväl förband som olika administrativa enheter inom det militära försvaret och övriga delar av totalförsvaret.

När det nu läggs fram en proposition som går ännu längre är det självklart att det, som försvarsministern framhållit, under normala förhållanden aldrig skulle ha inträffat att det varit nödvändigt att göra ingrepp i prisregleringssystemet eller att ytterligare minska den försvarsbudget som fastlagts för de närmaste fem åren. Men vi är tvungna till det därför att vi under sex år haft borgerliga regeringar, som har urholkat hela den statliga budgeten och nu förskaffat oss en skuld på 450 miljarder kronor. Självfallet anser vi socialdemokrater att det är viktigt och nödvändigt att även försvaret, precis som u-hjälpen, skolan och alla andra områden, får vara med och betala detta. Det är ingenting som vi med glädje vill rekommendera. Men vi anser att för den skuld som de borgerliga partierna och regeringarna har försatt landet i måste även försvaret ta sitt ansvar.

När vi nu kommer med ett förslag, där vi beträffande prisregleringssystemet säger att det inte får bli mer kompensation än 4 %, så bygger det på vår tro att inflationen under nästa år skall hålla sig inom denna ram. Därmed bör icke försvaret bli urholkat om vi kan lyckas med denna finanspolitik, och det är vi övertygade om att vi kan. Det finns också uppgifter om hur mycket det skulle kosta för det militära försvaret om det skulle bli en eller annan procent mer. Jag anser att vi måste ta ett gemensamt ansvar för de merkostnader som i så fall skulle uppstå.

Därmed ber jag att få yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan när det gäller den delen.

Låt mig också säga några ord till Oswald Söderqvist och våra vpk-are. Gör klart för er att det är två riksdagar och två regeringar – en borgerlig och en socialdemokratisk – som var för sig har funnit det självklart att vi måste ha ett

Nr 47

Onsdagen den
14 december 1983

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

Onsdagen den
14 december 1983

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

luftförsvar efter Viggen! Vi har kunnat konstatera att det är bättre att bygga ett svenskt flygplan efter Viggen än att köpa ett plan från något annat land. Vi är alltså alla överens, i första omgången, om att vi måste ha ett starkt luftförsvar. Och vi har efter prövningar, i både ekonomiskt och tekniskt avseende, kunnat konstatera att så länge vi har egna resurser i det här landet skall vi bygga ett svenskt flygplan och icke köpa ett färdigt från något annat land.

Låt mig även säga att i den beredningsgrupp där vi – en representant för varje parti – ser över vilka konsekvenser devalveringen, dollaruppräkningen, har inneburit för försvaret, är det nu vår uppgift att ge ett råd till den socialdemokratiska regeringen. Den proposition som läggs fram i mars 1984 skall vara grunden när det gäller att uppfylla de önskemål som vi slog fast i våras, i samband med 1983 års försvarsbeslut, om ett väl balanserat försvar. Ett effektivt luftförsvar och ett väl utbyggt värnpliktsförsvar är viktiga bitar i hela vårt totalförsvar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till försvarsutskottets hemställan i betänkande 7.

Anf. 164 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag vill först deklarerat att det är med tillfredsställelse som vi har tagit emot beskedet om avindexeringen, som ju också skall drabba de militära kostnaderna. Det tycker jag är bra.

Sedan till det övriga i Olle Göransson's anförande. Det faktum att den socialdemokratiska regeringen fullföljer de borgerliga regeringarnas beslut på flygvapenområdet länder dem inte till någon heder.

Det vore skönt, om vi slapp att om och om igen få höra detta tal om ett svensktillverkat plan, en svensk produkt. Vi vet ju allihop att varken Viggen eller än mindre JAS någonsin kommer att kunna lyfta från någon enda startplatta i det här landet utan de komponenter som måste tillföras från USA.

Det är ju på det sättet. Våra förhoppningar om att kunna exportera Viggen har stoppats av USA just på grund av att amerikanerna inte ville tillåta USA-komponenterna att komma ut på vägar där man inte ville ha dem. Det är alltså inte vi som bestämmer. Det är inget svenskt plan, Olle Göransson.

På tal om luftförsvaret har ni sagt i er motion från 1982 – och det har ni upprepat i analysen nu – att efter JAS skall det inte få förekomma någon tillverkning av militärflygplan i Sverige. Det är den berömda sjunde punkten i er motion. Hur skall ni lösa luftförsvarsproblematiken efter det? Den blir ju akut någon gång efter sekelskiftet. Då är inte vi med, men man måste tänka litet framåt. Vilka "svenska" lösningar skall ni ha då?

Vi hävdar fortfarande att JAS är en felsatsning. Den kräver, som Olle Göransson själv har sagt nu, en oerhört hård bantning både i fredsorganisationen och i krigsorganisationen. Det kommer inte att vara bra för det svenska folkförsvaret, som ni också inom socialdemokratin vill slå vakt om. Det vore mycket olyckligt, och vi får ju se hur det går med värnpliktsförsvaret kontra JAS.

Jag bara konstaterar än en gång att Olle Göranssons egen partikamrat Roland Brännström har aviserat från sin utredning att vi kanske ganska snart får till att börja med A-, B- och C-lag i värnpliktsutbildningen. Vart tar då det allmänna och mycket viktiga deltagandet av alla vapenföra män i Sverige vägen? Det är detta det handlar om, och det är en mycket stor och viktig fråga.

*Utgiftsbegränsande
åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde*

Anf. 165 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Olle Göransson sitter ju i den parlamentariska grupp som skall ge råd till regeringen. Jag hoppas att de råd som den gruppen kommer att ge innebär en möjlighet för oss att uppehålla ett starkt och välbalanserat försvar som förmår lösa de uppgifter som Sveriges riksdag har lagt på försvaret.

Olle Göransson sade att man hade en övertro på möjligheterna att hålla inflationen nere på 4 %. Jag noterar den övertron. Men jag fick inte svar på frågan vad som händer med fyraprocentsindexeringen. Vad händer 1985 och vad händer åren därefter?

Kommer man i fortsättningen att gå ut från det egentliga försvarsprisindexet och inte utgå från en lägre nivå när man sedan räknar framåt? För gör man det, får det mycket omfattande konsekvenser för försvaret.

Anf. 166 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga någonting om övertro eller tro. Vår övertygelse är att vi här i Sverige måste kunna begränsa inflationen under 1984 till 4 %. Det är helt enkelt en nödvändighet, om vi skall kunna börja beta av på den skuld som ni borgare har dragit på det här landet.

Kan vi inte det, kanske vi hamnar i en ny förändring av penningvärdet osv., och det vore ödesdigert inte bara för det svenska försvaret utan för hela det svenska folkhushållet.

Om vi är helt övertygade om att vi skall klara det här målet, så bör det även ligga i moderaternas intresse att ställa upp för att hålla inflationen nere och inte att dra upp den till de tal som var normala när vi hade en borgerlig regering, nämligen 9–10 %. Det håller inte om vi skall klara det här landets ekonomi och sysselsättning osv. Det är alltså ett gemensamt intresse vi borde ha, och jag hoppas att vi också har det i slutomgången när vi skall bestämma oss för försvarets utveckling i framtiden.

Jag vill därför inte orda mer med Olle Aulin om det här, utan jag hoppas att han som lojal samhällsmedborgare vill vara med om att hålla nere inflationen i det här landet, för det svenska folkhushållets och för det svenska försvarets skull.

Till Oswald Söderqvist vill jag säga att det i en snäv försvarsram självfallet blir trångt, både för ett effektivt luftförsvar och för ett effektivt värnpliktsförsvar. Jag kan försäkra Oswald Söderqvist om att vår ambition är att hålla ett effektivt luftförsvar – att hålla ett effektivt försvar såväl ovan ytan som under ytan. På samma sätt förhåller det sig med vår ambition att alla människor skall känna ett ansvar inför vårt försvar. Men tro därmed inte att

alla manliga värnpliktiga i det här landet kan bli A-soldater, B-soldater eller C-soldater, utan alla har vi olika fysiologiska förutsättningar att kunna göra en tjänst inom totalförsvaret. Vår målsättning är att alla, oberoende av hur mycket muskler eller annat man har till sitt förfogande, skall känna sig vara en del av totalförsvaret. I fråga om detta vill jag inte rubba en millimeter på min åsikt. Men att försöka ge alla människor samma hårda stridsutbildning går inte, eftersom människor har olika förutsättningar att kunna göra en fullgod tjänst. Det är i fråga om detta som jag menar att ni kommunister måste förstå att det kan finnas anledning att ha olika lång utbildning för de värnpliktiga.

Anf. 167 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag har aldrig sagt att alla svenska män skall vara A-soldater. Olle Göransson skall inte försöka blanda bort korten. I samband med det som nu sker – och det framgår helt klart av det som Olle Göransson säger – får man inte plats både med JAS och med det gamla vanliga välkända svenska värnpliktsförsvaret, som ni socialdemokrater också alltid har sagt att vi skall slå vakt om. De får inte plats tillsammans längre. Det är detta som är det stora problemet i den svenska försvarsdebatten. Det är då vi får A-, B- och C-lag.

Det har aldrig tidigare varit tal om att vi skulle ha något slags andraklassutbildning på tre månader, som nu har aviserats. Det är något nytt som har kommit upp i det här läget. Då skall inte Olle Göransson försöka blanda bort korten och säga att jag har sagt att alla kan bli A-soldater. Jag bara konstaterar helt klart att JAS och det värnpliktsförsvaret som vi känner till sedan gammalt inte går att genomföra samtidigt, och då kommer vi att ställas inför ett val. Ni har tydligen redan valt – ni har valt JAS. Då måste ni skära ner på det andra. Det är olyckligt för den svenska alliansfriheten, för det svenska neutralitetsförsvaret och för hela Sveriges säkerhetspolitiska situation.

Anf. 168 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Mycket kort: Olle Göransson kör den här skivan som vi har hört så många gånger i dag – det är väl en guldskiva – nämligen det där med att underskottet i budgeten är borgarnas fel.

Hade man fullföljt alla de reservationer som fanns från socialdemokraterna under dessa sex borgerliga regeringsår skulle underskottet i budgeten varit ännu mycket större. Men, herr talman, jag räknar in Olle Göransson bland de försvarspositiva människor som är beredda att medverka till att vi även i fortsättningen får ett starkt och välbalanserat försvar.

Detta är min avslutningsreplik.

Anf. 169 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte att vi skall fortsätta debatten om ekonomin. I mars månad kommer regeringen att redovisa sina ståndpunkter beträffande vad vi kan få ut av de beslut vi fattade 1982/83. Också de partier som var representerade i försvarskommittén har haft möjlighet att uttrycka sina

åsikter. Därför ser jag fram emot en både viktig och kanske utslagsgivande debatt någon gång under det nya året. Vi bör inte i dag bygga upp några stridslinjer mellan de fyra stora partierna, så att vi inte sedan kan diskutera under mera lugna förhållanden. Jag tror det är oerhört väsentligt att vi visar en klar vilja utåt och talar om att vi vill ha ett balanserat och starkt svenskt militärförsvaret till hjälp för vår säkerhetspolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av bostadsutskottets betänkande 12.)

Anf. 170 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera försvarsutskottets betänkande 8 om begränsning inom oljelagringsprogrammet.

Begränsning inom oljelagringsprogrammet

Anf. 171 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I betänkandet behandlas den beredskapslagring av olja som vi har i vårt land för att klara en eventuell avspärrning. Denna beredskapslagring står helt i proportion till landets oljeförbrukning. Genom de besparingsåtgärder som vidtagits i fråga om oljeförbrukningen och genom övergången till alternativa energiformer förbrukar vi i dag väsentligt mindre olja än vi gjorde för bara några år sedan. Det leder till att vi har möjligheter att minska den mängd olja som vi på det här sättet måste ha i lager för att klara en eventuell orostid.

Förra året köpte vi in 600 000 m³ olja för att fylla på lagren. Regeringen har nu föreslagit att inköpen för 1984/85 skall begränsas till 400 000 m³. Från centerpartiets sida har vi gjort bedömningen att man kan gå ännu något längre. Vi har föreslagit att man skall gå ned till 300 000 m³ och på det sättet spara ytterligare 150 miljoner. Det är möjligt att man skulle kunna minska inköpen ännu något mer, men vi har inte vågat gå längre.

Centerpartiet har dessutom i olika sammanhang lagt fram förslag om större satsningar på inhemska bränslen. Också det skulle kunna leda till att vi kan sänka kraven på oljelagring ännu något mer.

Herr talman! Jag begränsar mig till dessa synpunkter och yrkar bifall till reservation nr 2.

Anf. 172 OLLE AULIN (m):

Herr talman! I reservation 1 till försvarsutskottets betänkande 8 föreslår moderaterna och folkpartiet att man skall vänta med att ta ställning till behovet av råoljeinköp för budgetåret 1984/85 till dess den pågående utredningen om oljelagringsprogrammet har slutförts.

En särskild proposition aviseras till våren 1984, varvid bl. a. ett nytt

Onsdagen den
14 december 1983

*Begränsning inom
oljelagringspro-
grammet*

oljelagringsprogram avses föreläggas riksdagen. Ett ställningstagande till oljeinköpen för nästa budgetår bör alltså kunna vänta till dess.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 173 HOLGER BERGMAN (s):

Herr talman! Riksdagen beslutade år 1981 att målet när det gäller det lager av råolja som staten bygger upp av försörjningsberedskapsskäl skulle vara att detta skall uppgå till 6,5 miljoner m³. Det innebär en beredskapslagring motsvarande ca tre månaders normal fredskonsumtion. För att uppnå denna målsättning skulle under budgetåren 1983/84–1985/86 inköpas 900 000 m³ per år. Riksdagen beslutade emellertid i våras att inköpen av råolja under innevarande budgetår skulle begränsas till 600 000 m³, detta på grund av att oljekonsumtionen i landet minskar.

En utredning arbetar nu, som Olle Aulin sade, med att se över i vilken mån den minskade oljekonsumtionen motiverar en begränsning av hela lagringsprogrammet. Det står redan nu klart att det totala lagringsmålet för olja på grund av den minskade oljekonsumtionen överstiger försörjningsberedskapsbehovet. Det är mot bakgrund av den fortsatta nedgången av oljekonsumtionen och med hänsyn till det statsfinansiella läget som statsrådet Birgitta Dahl nu föreslår att inköpen av råolja för beredskapsändamål bör begränsas till 400 000 m³ under budgetåret 1984/85.

Både utskottsmajoriteten och reservanterna Gunnar Björk i Gävle och Lennart Brunander anser att ansvarigt statsråd anfört bärande skäl för att begränsa oljelagringsprogrammet för budgetåret 1984/85. Skillnaden mellan majoriteten och reservanterna är att reservanterna vill begränsa inköpen med ytterligare 100 000 m³. Lennart Brunander sade alldeles nyss här att centern gjort den bedömningen att man skulle kunna begränsa ännu mer än vad regeringen föreslår. Om de centerpartistiska reservanterna har en bättre eller en annan bedömningsgrund för sitt ställningstagande än överstyrelsen för ekonomiskt försvar och ansvarigt statsråd kan inte jag bedöma, men jag yrkar avslag på reservation 2.

De moderata utskottsledamöterna anför i reservation 1 att de i avvaktan på att den nämnda utredningen blir färdig med sitt arbete nu inte vill ta ställning till vad föredragande statsråd anfört. De vill inte heller tillstyrka centermotionen 1983/84:100 i denna del. Jag yrkar avslag också på reservation 1 och bifall till försvarsutskottets hemställan i betänkande 8.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av bostadsutskottets betänkande 12.)

12 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

13 § Anf. 174 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs finansutskottets betänkande 17 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Nr 47

Onsdagen den
14 december 1983

14 § Kammarén åtskildes kl. 23.47.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert